JAARGANG XXVI Nr 3 - 1938

GODSDIENSTIG-ZEDELYKE VORMING

Een bezoek aan Vorselaar

In O.E.B. van 1936 (N°. 13) lazen we over Prachtig werk der Vorselaarse Zusters; de boeken daar genoemd hadden we ook reeds enige tijd te voren leren kennen; nu en dan hoorden en lazen we over bezoeken aan Vorselaar en op 25 November 1937 hadden we het voorrecht zelf die inrichting te mogen zien.

De hele dag stelden twee Zusters, die een groot deel hadden aan de samenstelling der methode, zich beschikbaar om ons volledig op de hoogte te brengen. We kregen gelegenheid om zes lessen bij te wonen: de gewone les van die dag, die alleen een of meer uren verschoven werd om ons de zes kansen te geven. (Alle godsdienstlessen staan op het eerste en laatste halfuur van de dag.)

Daarenboven was het ook nog zo geregeld, dat we verschillende onderdelen van het godsdienstonderwijs konden bijwonen. Thuisgekomen vonden we vijf van de zes lessen terug in de handboeken, zodat we er gemakkelijk een verslag over konden uitbrengen. — De lessen waren:

Eerste leerjaar: **Wanneer bidden we?** Zie: Liefde zaaien, daden maaien, deel 1, p. 277.

Derde leerjaar: **Verborgen leven van Jezus te Nazareth.** Zie: Uitgewerkte lessen voor tweede en derde graad, deel 1, p. 182.

Vierde leerjaar: **Evangelie.** Zie: Opleiding tot werkdadig deelnemen aan het H. Misoffer. p. 51.

Zesde leerjaar: **David als koning.**

Zevende leerjaar: **Jezus heeft ons door Zijn Kruis verlost.** Zie: Uitgewerkte lessen voor de vierde graad, deel 1, p. 142.

Achtste leerjaar: **Onze wederliefde aan Jezus.** Zie: Idem p. 146.

Wat ons overal het meeste trof, was de godsdienstige sfeer, die er heerste; een geest van ingetogenheid bij leerkrachten en leerlingen; een toewijding en inleving van de kant van de onderwijzeres; een geest van leerzaamheid (docilitas) bij de leerlingen, zoals we die nog nooit ergens gezien hadden. Bij het uitgaan van een der lessen zei mijn buur: „het is of je in een andere wereld bent" en dit woord beaamden we allen voor het bijwonen van elke les.

Wat we dan hoorden en zagen? Alles wat in bovengenoemde boeken gedrukt staat. We wisten nu, dat de inhoud der gedrukte lessen een zo nauwkeurig

mogelijk verslag is van reeds jaren lang zo gegeven mondelinge lessen. Maar wat we zagen en hoorden, was toch veel mooier en fijner dan wat we gelezen hadden : het was een levende onderwijzeres, die al haar leerlingen bezielde, het waren levende kinderen die geheel opgingen in de mooie onderhoudjes, waaraan ze deelnamen en die veel meer wisten en beleefden dan andere kinderen van dezelfde leeftijd.
De kinderen van de eerste klas (50 leerlingen) konden zo fijn in 't Vlaams vertellen wat ze 's morgens en 's avonds baden, wat voor en na het eten. Maar de Zuster had ook voor elk der momenten een mooie grote plaat (alles eigen werk), waarop het biddende kind stond afgebeeld. Een kind kwam vóór de klas op het verhoog naast de lessenaar van de Zuster en bad het morgengebed, juist zoals het kind op de plaat. Ze deed zelfs haar schort af, knielde, maakte een kruisteken, bad 3 W.Gr., maakte weer een eerbiedig kruisteken ; en toen.... onder het aantrekken en vastmaken van de mouwschort het „officiële morgengebed" ! Alles met duidelijke, klare stem en op een toon van begrijpen en diep voelen. Op de plaat „Vóór het middagmaal" baden de kleinsten vóór, de groteren en de Ouders baden na. Een poes onder de tafel was al bezig haar maal te verorberen ; de kinderen begrepen zo goed : Wie bidt hier niet? Waarom niet? Toen kwam de Zuster op het Schietgebed (in de handleiding wordt het zo aantrekkelijk en duidelijk besproken als „telefoneren naar de Hemel"). Alle kinderen wisten wat het was : „Recht naar Jezus kijken" ; ze deden het onder deze les ; enkelen mochten vertellen, wàt ze getelefoneerd hadden. Een tekening op het bord, die nu pas zichtbaar gemaakt werd, stelde een rij telefoonpalen voor, door draden verbonden ; ze liepen door tot in de Hemel, waar Jezus met twee engelen naast zich op blauwe wolken troonde. Daarnaar werd in de loop van de dag meermalen gekeken om het voornemen bewust te houden.
Twee dagen na ons bezoek in V. hoorden de kwekelingen de Zuster in onze eerste klas tot de kinderen zeggen : „Jullie denken toch aan de telefoon ?" Zij begrepen, wat de Zuster wou hebben.
Zelfs in de zesde klas is „de telefoon" ingevoerd, al is 't op een andere manier. Als met de bel het teken tot gebed gegeven wordt, verstaat men dat nu als een oproep aan de telefoon met de Hemel ; en wordt eerst contact gemaakt, eer het gesprek begint. De kwekelingen, die niets wisten van de afspraak der Zuster, zijn al twee keer thuisgekomen, vol bewondering : „U moest nu de gebedshouding eens zien in de zesde !"
De les in V. werd besloten met een toepasselijk liedje.

In de derde klas (met een goede veertig leerlingen) werd Jezus' leven te Nazareth samengevat in : bidden, werken en gehoorzaam zijn. De kinderen zagen op drie platen (twee van Schumacher en een schilderij) dit alles weer afgebeeld ; onder de platen werd op het juiste moment gepunaisd : Jezus bad, Jezus werkte, Jezus was gehoorzaam.
De hele les was eigenlijk meer een conferentie, waarin de kinderen ook een grote rol speelden: antwoorden, bidden, dramatiseren, versje opzeggen, liedje

zingen. En tussen in de catechismusvragen beantwoorden. Alles sloot als een bus ; noch kinderen, noch onderwijzeres spraken een woord te veel !
Toen het leven van Jezus besproken was, kwamen ook afbeeldingen van heilige en brave kinderen aan 't bord en verschenen er kartons met :

Ik wil bidden | Ik wil werken | Ik wil gehoorzamen

Zoals Jezus

Zelf zochten ze een geschikt puntje. Toen : Wie moet ons helpen om dat te doen? Wanneer kunen we dat het beste verkrijgen ?
Een mooi versje : Sint Jozefs Knechtje werd met gebaren en fijn gevoel gedeclameerd door de hele klas ; een liedje gezongen. En wij vertrokken naar de volgende klas.

Hier hing de bekende misplaat (met insteekfiguren) op een standaard voor de klas. Ze waren gekomen tot aan het Evangelie.
Nadat gerepeteerd was wat het Epistel inhield, kwam een plaat Jezus als Leraar voor het bord. Weer vragen : Waar predikte Jezus ? (een eenvoudige landkaart van Palestina was aanwezig) Hoe lang ? Hoe weten wij wat Jezus predikte ?
Afbeeldingen van de vier H. Mannen, die de woorden van Jezus opgetekend hebben, werden vertoond, aan het bord bevestigd en hun namen opgeschreven. Een Canisiusbijbeltje werd ook aan het bord vastgehecht ; daarnaast schreef de Zuster : het heilig Evangelie.
Toen werden de ceremoniën besproken. Op een bord stond de Latijnse tekst, op het bord er naast de Vlaamse woorden. Alles werd weer duidelijk en met innigheid uitgelegd en ingeoefend ; de kinderen waren er helemaal in ; zelfs de bezoekers waren zichtbaar onder de indruk van de plechtige les.
Wat de inhoud van het Evangelie aangaat, de kinderen moesten die zelf voor enige feesten aangeven ; de Zuster zocht dan dat Evangelie in haar missaal op en las er een gedeelte van voor.
Op de plaat werden door een meisje de nodige veranderingen aangebracht, terwijl de Zuster als priester fungeerde met haar eigen missaal.
Met een blik naar de klok informeerde de onderwijzeres waar ter wereld nu juist een H. Mis begon ; aller ogen gingen naar de Uurplaat en de juiste streek werd genoemd. Met die H. Mis willen we ons verenigen. De kinderen baden samen het gebed, dat op de Eucharistische Uurplaat gedrukt staat, maar noemden het betreffende land erbij. Ze baden samen het Confiteor (Vlaams), zongen het Kyrie (Gregoriaans) en gaven een verslag van het volgende Misgedeelte.....

De les in de zesde klas over koning David was alweer even boeiend en op-

wekkend. De tekening op het bord van een flink deel van Azië zorgde voor de oriëntering; teksten uit de H. Schrift (op een volgend bord) voor de juiste formulering; een mooie plaat van Mate Mink Born voor de aanschouwelijkheid. En het vertellen van de Zuster zelf voor het inwerken op hart en geest van de kinderen.
De Messiasgedachte werd hier meer dan eens naar voren gebracht; de waarde der H. Mis vergeleken met de eer, die David aan God bracht.
De kinderen werden opgewekt tot ijver voor Gods glorie, ter waardering van het lijden, tot liefde voor het offer.
En tot slot: Neem uw Bijbelse geschiedenis. De onderwijzeres stelde nu vragen over het behandelde en de kinderen moesten in hun tekst de antwoorden opzoeken en met de eigen woorden van het boek weergeven.

Na de middagpauze gingen we naar de zevende klas. In de zesde hadden we op het bord al een groot kruis zien staan, van waaruit stralen naar alle kanten. De woorden verzoening en genade hadden we er gelezen en zeven plaatjes van de H. Sacramenten waren er onder bevestigd. Dit was dus het onderwerp van de week.
In de zevende stond boven aan het bord: De verlossing door Jezus' kruisdood. Daaronder stond een kruis getekend, rustend op een wereldbol. De Zuster begon met het verhaal van Jezus' kruisdood uit het H. Evangelie voor te lezen, wekte de kinderen op tot dankbaarheid, liefde voor Jezus' Kruis en liet hen zelf vinden, wat we aan het Kruis van Jezus te danken hebben. Achtereenvolgens kwamen nu op de stralen de woorden Verzoening (Doopsel, Biecht, Berouw), genade (heiligmakende genade, dadelijke genade), recht op de Hemel.
De kinderen namen weer echt deel aan de les. Hoeveel kinderen zijn hier dit jaar gedoopt? Wie heeft aan de koster het getal gevraagd? En hoeveel de laatste 14 dagen? Hoe dikwijls biecht gij? En hoeveel jaar doet ge dat al? Hoe dikwijls is dat in 't geheel? Berekening. Dankzegging.
In welke akte zegt ge, dat ge het recht op de Hemel dankt aan Jezus' kruisdood? Zeg het met de woorden uit die akte.
Luister even naar de klok... Bij elke tik van de klok sterven ongeveer negentig mensen. Wie heeft daar deze week toe behoord? Onze klasgenoot Maria de Cnodder. Ge hebt haar allen op 't ziekbed gezien. Wat verlangde ze toen? Mooie kleren? Een armband? Andere versierselen? Wat was het enige, dat haar kon troosten in de laatste uren? Het kruisbeeld. Waar was het geplaatst? Waarom juist daar? Wat liet moeder haar kussen, toen ze te zwak was om er naar op te zien? Waarom? En toen ze gestorven was, wat stak moeder toen tussen haar versteven vingers? Waarom? Onze enige hoop is dan het Kruis. Hoe komt dat? Door Jezus kruisdood. Was Jezus niet gestorven dan konden we niet in de Hemel komen.... Wat stond er voor het venster in het sterfhuis? Wat werd vooropgedragen in de lijkstoet? Wat was het laatste gebaar, dat de priester maakte, eer het graf gesloten werd?.....

Diezelfde verzoening, diezelfde genade, datzelfde recht op de Hemel wacht ook ons.
Maar dan moeten wij er naar leven. In welk artikel van het Symbolum belijden we ons geloof aan Jezus' Kruisdood? Voor het Kruis moeten we dus strijden, zelfs ons leven geven, als 't nodig is. In de Franse revolutie hebben drie Vorselaarse jongens hun bloed er voor vergoten.....
Er is een dag in 't jaar, waarop de H. Kerk het heilig Kruis bijzonder vereert. De kruisontbloting en aanbidding werd gememoreerd. Ook in de klas zelf werd gezamenlijk een hulde gebracht, terwijl het kruisbeeld op een tafel tussen licht en bloemen geplaatst was.....
Maar op Goede Vrijdag gaan allen afzonderlijk het Kruis vereren. Het kruisbeeld werd ook uit de standaard genomen en op een mooi paars kussen (op dezelfde tafel) gelegd; vier kinderen mochten één voor één het Kruis vereren, juist zoals het in de kerk gebeurt. Onderwijl zong de hele klas een strofe uit een lofzang ter ere van het H. Kruis.
Na een opwekking om deze avond bij het avondgebed vóór het kruisbeeld dit met meer liefde te beschouwen, eens te denken aan alles, wat zij reeds door het H. Kruis ontvingen en Jezus er hartelijk voor te bedanken, werd als taak opgegeven: Teken op een kaartje het Kruis zoals op het bord; schrijf bij de stralen de vijf genaden, die gij persoonlijk aan het Kruis te danken hebt. Later legt ge die tekening in uw kerkboek om dikwijls aan Gods goedheid voor u herinnerd te worden.

Toen naar de achtste klas. Alweer een dertigtal kinderen, die er allen even rustig en keurig uitzagen. Allen bleven het hele half uur geboeid; niemand die wat anders deed of zich met iemand bemoeide. Zelfs toen één der gasten in het midden der les binnenkwam, keek geen enkele leerling naar de opengaande deur: de meest ingetogen mensen in de kerk kunnen deze kinderen niet overtreffen, wat de eerbiedige houding in de godsdienstles betreft.
Aan het bord hing een plaat: Christus stervend aan het Kruis, met Maria, Joannes, heilige vrouwen en soldaten.
De Zuster begon, terwijl ze in de „taken" van de vorige les bladerde: Wat u het meest getroffen heeft, is Jezus' grote liefde; wat ge Hem wilt geven, is vurige wederliefde. We zullen nu eens gaan zien, hoe ge dat kunt doen.
Ze wees er aan de hand van de plaat op, hoe er drie soorten van mensen onder het Kruis stonden: vijanden van Jezus, vrienden van Jezus en onverschilligen (aanwijzen en opnoemen); dat er ook nu nog dezelfde groepen waren en tot welke wij wilden behoren..... Waarom we Jezus beminnen?
Kom eens hier A. Teken op het bord een balans. In de ene schaal legt ge de heiligmakende genade, in de andere alle schatten der aarde. Hoe slaat het juk? Teken een nieuwe balans met horizontaal juk; leg weer de heiligmakende genade in de ene schaal. Wat kunt ge in de andere leggen om evenwicht te maken? Het Bloed van Jezus Christus. (Dit werd er ook in 't kort bijgeschreven.)
Sommigen waarderen die heiligmakende genade niet, ze doen doodzonde. Weet

ge wat een doodzonde is. Het is Jezus' Bloed opvangen in een kelk — dat Bloed uitgieten op de grond — en er dan zelf op staan te dansen! Hoe vreselijk, niet waar. Zie wat ik hier heb. (Het was een fles met vitriool). Wat staat er op? (een doodshoofd) Wat betekent dat? Maar als ik niet heel zeker wist, of het vergif was en ik zou zeggen: Kind proef maar eens. Wat zoudt gij dan uitroepen? Niet doen, want ge sterft er van.....
Maar zo doet ge misschien niet, als u iemand vergif voor de ziel aanbiedt (allerlei plaatselijke gelegenheden of aanleidingen tot zonde werden genoemd). Tot slot kwam aan het bord:

Waardeer de heiligmakende genade

Op dezelfde manier werden de Sacramenten besproken. Welke is uw doopdag? Uw verjaardag van het H. Vormsel? Van uw Eerste H. Communie? Van uw plechtige H. Communie? Een der kinderen had van mijnheer de Onderpastoor inlichtingen gevraagd voor de hele klas. We kregen dus te horen. Hoeveel H. Communiën dit jaar uitgedeeld? (97000) Hoeveel biechten gehoord? Hoeveel Doopsels? Huwelijken? H. Oliesel? Dus samen hoeveel genaden van Sacramenten? (122340). En dat in één jaar, alleen in Vorselaar. Zo kwam aan het bord:

Waardeer de H. Sacramenten

Waardeer het H. Misoffer

Maar de kinderen moesten niet alleen zelf Jezus beminnen; ze moesten ook apostel zijn. Hoe ze dat konden in hun persoonlijk leven, in het gezin, bij stervenden: alles werd door de kinderen zelf opgenoemd. De onderwijzeres gaf hier en daar nadere aanwijzing, een opwekking, een goede raad. We zagen hier zeer duidelijk: l'école active en l'école pour la vie. Op het bord kwam nog

wees apostel voor het Kruis

Ieder kind had reeds bij het begin der les een aantal illustraties bij zich liggen b.v. uit Teekeningen bij de godsdienstige opvoeding (Goede Pers, Averbode), uit: Leven door M. M. Arami (Abdij, Averbode) en prentjes, die betrekking hadden op de behandelde les. Ze werden nu besproken.
De nieuwe taak bestond in het opwerken van een der tekeningen, die dan met een aantal andere in een album verzameld, meegenomen werden bij het verlaten der school. Die albums en de Godsdienstwerkboeken I, II, III (Goede Pers, Averbode) hebben we ook bewonderd.
Vier dagen later waren we onder het gehoor van Dr. Moller, die op de Algemene Vergadering van de R.K. Kweekschoolbond in een gloeiende rede over De gosdienstige opvoeding in het onderwijs ons voorhield, hoe we als katholieke leerkrachten moesten zijn en handelen. Zó was 't in Vorselaar, had ik daar graag voor de hele vergadering gezegd.

Zr. E.

Vondel als Volksopvoeder

Nu met de Gijsbrechtopvoering van Van Dalsum het Vondeljaar is afgesloten, laten we als van zelf de blik nog eens gaan over de maanden, dat avond op avond de dagbladen berichten brachten van herdenkingen, gewijd aan Joost van den Vondel, de prins onzer poëten.

En wie zich de moeite zou hebben gegeven een verzameling aan te leggen van hetgeen de pers ons mededeelde over de belangstelling en de verering, die ons volk dit jaar aan den dag legde voor het leven en het werk van de grote 17de eeuwer, zou daarin nog wel geen overtuigend bewijs, maar dan toch minstens een waardevol argument hebben gevonden voor de onjuistheid der bewering, dat het grote publiek, met zich te vergapen aan spierprestaties en recordbrekers, verleerd heeft achting te tonen voor geestelijke grootheid.

Op zijn minst zou ik willen voorstellen naar aanleiding van het opmerkelijk groot aantal herdenkingen, in allerlei kringen en in allerlei vormen, de volgende conclusie te overwegen, zelfs nadat Prof. Van Ginneken zijn universiteitsvoordracht over Vondel opende met ons te herinneren aan de nuttige gedachte, dat aan elk menselijk feit „vijf en twintig" oorzaken ten grondslag liggen.

De mening dringt zich nl. op, dat er in de grote massa van ons volk nog vruchtbare kiemen van geestelijke belangstelling liggen te slapen, die niet tot ontwikkeling zijn gekomen, omdat ze niet op het geschikte moment de gunstige sfeer vonden om op te schieten in frisse bloei. En indien dit waar is, dan lijkt me de vraag niet zo ongepast: heeft het volksonderwijs in voldoende mate voor die gunstige sfeer gezorgd? Is het wel van dien aard, dat die kiemen tot een weeldrige bloei kónden gedijen? Ik ben er mij van bewust dat het stellen van deze vraag het gevaar oplevert allerlei sentimenten los te slaan, maar met de periode achter ons, waarin het L. S.-onderwijs, enerzijds een toestand in het leven heeft geroepen, dat het volkskind door de dictatuur van het op bijna alle tijd beslag leggende spellingonderricht wordt weggehouden van een gezond taalonderwijs, de enige weg die leidt tot de gebieden van geestelijke cultuur, en anderzijds een vrucht heeft opgeleverd in een instituut, waar de leerlingen om de veelheid van het kleine de waarde van het grote niet leren peilen, na zulk 'n periode zou men geneigd zijn de woorden uit Hamlet tot de zijne te maken: Something is rotten in the State of Denmark.

Wat daar nu van zij, in ieder geval lijkt het me de moeite waard de volgende vragen te overwegen. Onderschatten we de mogelijkheden van ontwikkeling

niet bij de massa, die met geen ander onderwijs het leven in gaat dan dat van de L. S.? Beseft het volksonderwijs wel in voldoende mate z'n taak, die niet alleen bestaat in het aanbrengen van allerlei nutmatige wetenswaardigheden, maar bovendien in het verbreken van grenzen, in het openen van perspectieven, waarheen de adolescent eens zelfstandig zijn weg zal moeten kiezen? Op slot van rekening komt dat hier op neer: zijn wij er wel genoeg van doordrongen, dat ook voor het volkskind het onderwijs en de opvoeding niet ophoudt, wanneer het voorgoed de deur van de lagere school achter zich sluit; en hebben wij er daarom onze zorg voor, hem de wegen te wijzen, waarlangs hij die andere volksopvoeders zal vinden, die met het geschreven woord onze taak voortzetten?

Nu staat het beeld voor me van die amsterdamse burger met zijn koninklijke geest, — draagt niet een van de jongste boeken over hem de titel, Vondel of de Majesteit —, die een volksopvoeder kon zijn bij uitnemendheid, maar het in feite niet is.

Toegegeven zij, dat er nog een lange weg ligt, tussen de eindstreep van de L. S. en het terrein, waarop de jonge man tot zijn groot nut een overvloed van beschavingswaarden op kan delven in de goudmijn van Vondels poëzie. Wij zouden dan ook de laatsten zijn om de L. S.-leerboeken te vullen met gedichten van deze christen-humanist, maar wel zouden wij aan de leerkrachten op de L. S. de woorden van de heer Michels nogmaals ter overweging willen geven, die hij uitsprak op de laatst gehouden Paedagogische Week: „... dat wij, die in dit opzicht iets vermogen, ook onze jeweilige tijdgenoten moeten opvoeren tot die hoogte waar het rechte poëtisch genot en de kulturele schatting kunnen beginnen."

Van deze speciale opvoeding moet ook de L. S. een gedeelte als haar taak beschouwen.

O, nog maar heel van verre ziet zij uit naar die „wereldstroom", waarbij immers Potgieter Vondel vergeleek, „voortschietend naar de onmetelijke oceaan, bij wiens grootheid hem duizelt, in wien hij zich verliest." Maar in het besef, dat eens de haar toevertrouwde kinderen hun weg daarheen zullen moeten gaan, berekent zij met zorg, wat zij nu reeds doen kan, om moeilijkheden op zij te ruimen, en om de eerste stappen te leiden naar de oevers van die „gulden stroom", in de overtuiging dat haar leerlingen haar later zullen danken, daarheen hun blik te hebben gericht, hun weg gebaand.

En laat ons dat inderdaad beschouwen als een plicht, want Vondel is een waar en groot opvoeder voor zijn volk.

Had het toneel zijn grote liefde, dan vond dit mede zijn grond in de opvoedende kracht die er van uitgaat. Met het toneel beoogde hij naast het kunstgenot de zedelijke verheffing van de toeschouwer; en van deze laatste waarde was hij dermate overtuigd, dat hij er een levenslange strijd tegen de predikanten, die andere volksopvoeders, voor over had.

Iets van de traditie van de 15-de eeuw, met haar luisterrijke mysteriespelen, die imposante bijbellessen, die kleurige, weelderige sermoenen met zangen door-

weven, waarmee de Kerk het ene nodige aan haar kinderen trachtte te leren, leeft voort in de dichter van Pascha, als hij in het Berecht van dit zijn eerste spel het goed recht van het toneel aantoont met een beroep op de parabelen die Onze Zaligmaker in zijn Evangeliën ons voorstelt. „Want wat zijn die gelijkenissen van den mense, die onder de moordenaars gevallen was, van den verloren zone, die al zijns vaders goed onnuttelijk verkwist hadde, van den Rijken-man, die met purper ende kostelijk lijnwaad bekleed zijnde, lekkerlijk leefde, ende Lazarus vergat, wat zijn 't anders, als naakte Comediën ende Tragediën, om daarmede te leren die mensen, dewelke op geen andere maniere de verborgen mysteriën van 't Rijke der Hemelen verstaan konnen?"
En kon het niet een slot zijn van een middeleeuws mysteriespel, wanneer hij dat Berecht besluit met de woorden; „...ende dat, door het overdenken van deze Tragecomedie ofte dit Blij-eindigspel, de droeve Tragedie oft het droevig Treurspel van ons ellendig leven, mag nemen een vrolijk einde ende gewensten uitgang. Amen".
Maar niet alleen uit traditie is de Pascha-dichter een leermester voor zijn volk, ook bij de „oude wijze Heidenen", die de jeugdige renaissancisten zo machtig imponeerden, vond hij motieven, om van zijn toneel te maken een plaats van lering en zedelijke verbetering. Immers, reeds bij de aanvang van het Berecht zegt hij: „D' oude wijze Heidenen, aanmerkende den aard ende verdorvenheid des mensen, ende ziende hoe traag vast een ieder was om langs de trappen der deugden op te klimmen,.... hebben zij voor goed ingezien de manier van enige oude historiën ofte vergeten geschiedenissen wederom te verversen, ende voor al de wereld op 't toneel te stellen."
Zo spreekt de volkspaedagoog in 1612, wanneer hij „tot prijs van den heiligen en gebenedijden Name Gods" zijn eerste spel het volk aanbiedt. Maar nog in zijn laatste oorspronkelijk drama, de Noach, dat hij op 80-jarige leeftijd schreef, heeft hij niets van die paedagogische bedoelingen bij het schrijven van zijn treurspelen laten varen. Wat een treffende overeenkomst met het eerste Berecht ligt in het slot van de Opdracht die aan zijn Noach voorafgaat. „d' Opperste Wijsheid kennende de bedorvenheid en krankheid der mensen, en de listen en lagen des satans, die, als een brullende leeuw, hen omringt, en poogt te verslinden, zoekt doorgaans in de gewijde bladen elk van het kwaad af te trekken, en tot het goed te brengen, door voorbeelden van straffe en vergeldinge, hechtende aan zijne geboden en verboden, beloften en dreigementen. Zo kan het dan niet anders dan stichtzaam geacht worden voorbeelden van Gods rechtvaardige oordelen, ten nutten spiegel der aanschouweren, openbaar ten toon te stellen, om 't een en 't ander uit te werken."
Deze opmerkelijke overeenkomst in de formulering van wat Vondel beschouwt als de grote waarde van het toneelspel, toont ons, hoe onverzettelijk trouw hij is gebleven aan zijn roeping als volksopvoeder, van, let wel, niet degenen die door hun ontwikkeling allerlei andere wegen voor zich geopend zagen, maar van „dewelke op geen andere maniere de verborgen mysteriën van het Rijk der Hemelen verstaan konnen."

Zelfs dan wanneer hij zich in het Berecht van de Jeptha beroept op het in die tijd allerhoogste kunsttheoretisch gezag, nl. Aristoteles, en als doel van het drama de griekse wijsgeer laat aangeven: „.... deze beide hartstochten (nl. mededogen en schrik) in het gemoed der mensen matigen en manieren, d'aanschouwers van gebreken zuiveren, en leren de rampen der wereld zachtzinniger en gelijkmoediger verduren", dan is het niet alleen zijn bedoeling die stoïcijnse gelijkmoedigheid op te vatten in de zin van de christelijke onderwerping aan Gods heilige Wil, maar, de christen-didacticus die hij is, last hij in de definitie die hij bij Aristoteles vond, de typerende woorden in: „d'aanschouwers van gebreken zuiveren." Bij Aristoteles vindt men daar niets van. Het griekse drama wilde enkel de huivering en de deernis matigen. Het bedoelde de mensen te leren, de uitersten der passieve gevoelsschommelingen te vermijden. Gelijkmoedigheid, beheersing was immers hun grote deugd. Maar Vondel blijft Vondel, ook wanneer hij zegt, voor het schrijven van zijn modeldrama zijn geheugen te hebben ververst, door het lezen en herlezen van de dichtkunst van Aristoteles en Horatius; en door de toevoeging „d' aanschouwers van gebreken zuiveren", maakt hij de aristotelische definitie dienstbaar aan zijn eigen doelstelling.

Deze doelstelling tekent de paedagoog. Diep is hij er van overtuigd, te werken aan de veredeling van zijn volk. Dat geeft hem ook de morele kracht, zich schrap te zetten tegen de voortdurende aanvallen der predikanten, die met Gods Woord in de hand het toneel bestreden. Het moge in het algemeen waar zijn wat Bakhuizen van den Brink zegt, dat de kern van het twistpunt tussen kansel en toneel gezocht moet worden in de libertijnse verdraagzaamheid. Voor Vondel, die de partij kiest van Coster c.s., was een diepere reden aanwezig om het toneel in bescherming te nemen, nl. zijn overtuiging dat de schouwburg een leerschool kan zijn voor de mens, een kweekplaats van deugden, een tempel waar de wereldse aard wordt ingetoomd en de zeden worden gescherpt. Met dit steeds weer herhaalde argument treedt hij zijn tegenstanders opnieuw tegemoet in zijn Toneelschild, of Pleitrede voor het toneelrecht, dat hij meende te moeten opnemen tegen de aanvallen van een zekere predikant Wittewrongel, die van Vondels meesterwerk, zijn Lucifer, niets meer of minder had gezegd, dan dat het een beschimping was van de ware leer, maar bovendien in een pamflet zowel het lezen als het schrijven van toneelstukken had afgekeurd. En Vondels pleitrede was een schild, waarop de Lucifer-dichter, die zich zelf nu als een Michaël moet hebben gevoeld, met uitdagende fierheid de woorden plaatste: Cedo nulli, niet van plan, zoals hij in 't Berecht van zijn Salmoneus te verstaan geeft, voor geen geweld van enen hoop dringeren en dommekrachten te zwichten. Zó vast was zijn overtuiging een God-gevallig leider voor zijn volk te zijn, dat hij aan het hoofd van zijn verweer het motto schreef: „ik wijk voor niemand".

En hij was het, en zou het nog kunnen zijn. Hòe, dat zou o.m. blijken, wanneer we nagingen hoe uit de rijke schat van zijn spelen telkens weer de vermaning opklinkt: „Leert rechtvaardigheid betrachten en geen Godheid te verachten",

of zoals hij het in Faëton zegt: „Men kan nog wil de Godheid wederstreven." Spel op spel toont hij ons in allerlei variatie de zonde van opstandigheid tegen God, en haar verschrikkelijke straf. Voor Vondel is dat verzet tegen God, hetgeen het wezen is van iedere zonde, het diepst dramatische conflict. En aan dat feit danken dan ook zijn spelen hun grote opvoedende waarde. Het ware te wensen, dat al degenen die werken aan de vorming van de jeugd, liefst door eigen ervaring daarvan waren overtuigd, dat zij beseften, wat een weldaad zij de jeugd bewezen, Vondel tot een vriend te maken op hun levensweg.
Maar het huis van die vriend staat op hoge steilten. Kinderen kunnen de weg daarheen nog niet begaan. Laat ons dan tenminste hun stappen wennen aan stijgende en bochtige paden in korte welgekozen oefeningen, die de lust tot klimmen prikkelen. Wat ouder geworden vertellen wij hun van de wijze man, die daar hoog, rondom in schoonheid woont, en die zij eens zullen gaan bezoeken.
O, wat kunnen wij veel doen om de levenssfeer van onze kinderen uit te breiden, zo, dat er de hoog-edele mensen in worden opgenomen, wier geest de weelde, de schoonheid, de warmte en de groeikracht heeft van een zon, maar die alleen door het boek hen bereiken kan.
Vóór alles, nogmaals moge er de aandacht op worden gevestigd, vóór ålles, laat het taalonderwijs zijn een oefenschool in het volledig verstaan van een geboden tekst, en liefst van een tekst die minstens evenveel inspanning en concentratie vergt als een rekenkundig vraagstuk. Laat het zijn een duiken naar de gedachtenschatten, die onder het oppervlak van letter en klank liggen verborgen. Ons parool moet zijn: van de vorm naar de inhoud. Al lang genoeg heeft op de L. S. het „zuiver schrijven" zich gedragen of het 't monopolie bezat binnen de grenzen van onze taallesuren. Een toestand, die ons een passage uit Vondels Roskam in het geheugen roept, maar waarin we voor de gelegenheid een enkel woord veranderen: „Waar Vondel levend... trouwen, Hoe donker zou hij, met een donker paar winkbrauwen Begrimmen overzijds de feilen onzer eeuw!" Maar laat ons ook zonder de vermaning van Vondel tot beter inzicht komen. Gaan we echter met het letteronderwijs in die mate door, zoals de huidige excessen dat soms te zien geven, dan blijven de Lucifer en de Altaargeheimnissen voor immer gesloten boeken voor de jeugd die onze scholen verlaat; dan blijft zelfs al het schone, het geestverrijkende, het zielsverkwikkende, dat als gouden honing uit de Vondelse tuin ligt verzameld in het boek van Pater Maximilianus, „Om 's Hemels ronde Spil", hoezeer het ook als een volksboek is bedoeld, een spijs als ambrozijn, waarvan men hoort, maar nooit geniet. Het moge wat sterk klinken, maar goed verstaan ligt er een stevige waarheid in: voor velen wordt de weg naar Vondel geopend, of voor immer gesloten, door het taalonderwijs dat zij in de L. S. ontvangen.
Maar dan moeten we ook zelf van Vondel houden, en zijn vroomheid leren liefhebben in de verschijning van het schone. Eerst dan zijn we in staat met de ouderen van onze leerlingen te praten over de grootste onder onze 17de-eeuwers, en men doet dat dan met meer recht en met groter vrucht, dan

wanneer we een onverkwikkelijke schilderij ophangen van de gebeurtenissen op het Groene Zoodje.
Heeft ons Piet Oomes niet bewezen, hoe er van Vondel een schone historie is te verhalen ? Wij geloven in de nutmatigheid van veel handelsonderwijs, en men kan het tot op zekere hoogte eens zijn met de spreuk : men is zoveel keren man, als men talen spreken kan, maar vaster nog zijn we overtuigd van de waarheid, dat, zeker op onze Ulo-scholen, een liefde tot onze grootste dichter kan worden aangekweekt, die tot genot en tot nut kan strekken voor velen van onze leerlingen, door heel hun leven heen.
Mogen ook binnen de kring van het Lager Onderwijs de vruchten van het Vondeljaar gaan rijpen en zaad zetten tot nieuwe wasdom. Laten we hopen dat ook daar velen de geheimzinnige roep hebben gehoord, die uitgaat van die Graalburcht van schoonheid en hoogheid van geest, om dan met een vaste wil op Vondel-kweste te gaan. Onze jeugd, ons volk zal er mee gebaat zijn.

Fr. VICTOR VAN NISPEN.

Nog een oordeel over „Ons Eigen Blad"

Zeker interesseert het ook onze lezers, hoe er over O. E. B. geoordeeld wordt. Daarom laten wij hier afdrukken, wat T. (Teijssen) schreef in „Het Kath. Schoolblad" van 13 Jan. jl., en zeggen meteen onze collega hartelijk dank voor zijn vriendelijke wensen.
ONS EIGEN BLAD heeft zijn feesttij : het vierde dezer dagen zijn vijf en twintigste verjaardag. Gaarne bieden wij deze jubilaris onze hartelijke gelukwensen aan !
Ons Eigen Blad, een stichting van de Fraters van Tilburg waarop de Congregatie trots mag zijn, heeft zich, niet het minst dank zij de voortreffelijke leiding van de voortreffelijke fr. Rombouts, een vooraanstaande plaats veroverd onder de paedagogische periodieken. Het is een veilige gids in het labyrinth van valse en ware stelsels en stellingen, die ons vooral in deze tijd van grenzeloze geestverwarirng in boek en tijdschrift worden opgedrongen.
Ons Eigen Blad houdt onfeilbaar en onwrikbaar aan het katholieke princiep en schift met zekere hand de waarheid van de leugen.
De Redactie met een staf van kundige medewerkers doorkruist voortdurend het wijde gebied der psychologie, toont de bloeiende velden en de geurige bloemen, maar waarschuwt ook voor verraderlijke wildernissen en moerassen met giftplanten en koortsverwekkende dampen.
Ons Eigen Blad is ook een stuwende kracht : wars van alle conservatieve vrees voor het nieuwe. Met geslepen geest en geschoolde vaardigheid onderzoekt het alle paedagogische dingen en behoudt het goede.
De katholieke onderwijzer vindt in Ons Eigen Blad het nieuwste, de redactie komt nooit achteraan.
Praktisch-wetenschappelijk lijkt ons de beste kwalificatie van de steeds gedegen inhoud.
Ons Eigen Blad heeft zich in de vijf en twintig jaren van zijn heilzaam streven grote verdiensten verworven voor het katholieke onderwijs. Het leidt, het waarschuwt en vooral . . het stimuleert !
Van harte wensen we het wakkere tijdschrift : groei en bloei met Gods onmisbare zegen !

T.

De Roep der Historie VI

Willen de auteurs van De Roep de moord op Willem den Zwijger goed praten, of althans als „niet zo erg" voorstellen?....
De lezer van v. Veen's „Beschouwingen over het Geschiedenisonderwijs" in Paed. Studiën jg. 18 afl. 1, moet wel tot die conclusie komen, als hij op p. 14 leest:

„Ook het volgende zinnetje is meer door een Spaansgezinde dan door een Nederlandse geest gedicteerd: „Gerards meende 't misschien wel goed, volgens de opvattingen van die tijd, maar het blijft een sterk af te keuren daad," nadat we gehoord hebben: „Wanneer iemand Oranje vermoordde, dan was dat geen moord, maar een goede daad. Zo dacht men er in die tijd algemeen over, zowel bij Protestanten als Katholieken".

Het was ons liever geweest en zou o.i. misvatting voorkomen hebben, als onze hooggeachte recensent z'n citaat 'n zin hogerop begonnen was. Dan had ook 't belangrijke woordje „dus" niet behoeven weggelaten te worden:

Toen nam de koning z'n toevlucht tot een middel, dat in die dagen zeer veel gebruikt werd; de prins werd vogelvrij verklaard d.w.z. aan iedereen werd verzocht hem dood of levend aan het gerecht over te leveren. Wanneer iemand Oranje **dus** vermoordde, dan was dat geen moord enz. (zie boven).

Hier wordt dus absoluut niet de opinie van de auteurs weergegeven, maar de algemene opvatting dier dagen van Renaissance en Absolutisme. Eveneens was 't beter geweest, dat ook de eerste aanhaling 'n zin vroeger begonnen was:

Dat was natuurlijk een zeer verkeerde daad, een moord, des te erger door de wijze van voorbereiding. Gerards meende 't misschien wel goed enz. (zie boven).

Ons dunkt, dat De Roep hier de afkeuring tweemaal zo sterk uitspreekt, als 't citaat van den Heer v. Veen zou doen vermoeden. En hier is 't natuurlijk wel degelijk de opinie van de auteurs; dat blijkt uit heel 't verband. En we twijfelen geen ogenblik of de indruk van den lezer zou nog een geheel andere zijn, als de Heer v. Veen zijn al te korte citaten uit de handleiding had aangevuld met 't volgende uit 't Leesboekje voor 't 5de Leerjaar:

„Al kunnen wij, Katholieken, bijna geen enkele daad van Willem van Oranje goedkeuren, toch doet het ons pijn zijn treurig einde te vertellen. De Prins woonde toen te Delft in 't St. Agathaklooster, dat de Calvinisten geroofd hadden. Een vreemdeling wist onder een valsche naam tot de Prins door te dringen. Hij deed, alsof hij Calvinist was en belangrijke mededeelingen had te doen. Daar hij armelijk in de kleeren zat, gaf de Prins hem geld, om zich wat op te knappen. Voor dat geld kocht hij een pistool en onverhoeds schoot hij de prins vanuit een donkere hoek

dood. De gluiperige manier, waarop Balthasar Gerards te werk ging, doet ons denken aan een roofdier". (p. 121)

Dat Balthasar Gerards subjectief wel heel zeker te goeder trouw was, wordt door alle ernstige historici, met Bakhuizen v. d. Brink en Fruin voorop, volmondig erkend. Dat vogelvrijverklaring en sluipmoord in die dagen practijken waren, welke door zeer vele Katholieken en niet minder Protestanten als geldend staatsrecht en geoorloofde middelen werden beschouwd, staat evenzeer vast. Wat echter de geschiedenis-handleidingen en -boekjes, die in „Nederlandsche geest" (naar de opvatting dan van den Heer v. V.) geschreven zijn, stereotiep verzuimen er tot goed begrip van de tijd bij te voegen, meenden de auteurs van De Roep niet te mogen verzwijgen: „In Engeland en Nederland zijn ook door Protestantsche regeeringen menigmaal menschen vogelvrij verklaard". We denken b.v. aan de vogelvrijverklaring van Stanley en Yorke door de Raad van State in 1587; aan die der 656 „Bergverkopers" (zegge en schrijve zeshonderd en zes en vijftig man; met name genoemd!) door de Staten-Generaal in 1589 en van de afschuwelijke bloedwetten van Elisabeth van Engeland tegen de Katholieken, (zie O. E. B. 1926 p. 365 e.v.). De moord op den Zwijger bespreken in wat de Heer v. V. noemt „de Nederlandsche geest" komt practisch hierop neer: de indruk wekken, dat 't een misdaad is, zoals men alleen van 'n Filips II kon verwachten. De Heer v. Veen zal 't ten slotte toch in De Roep moeten waarderen, dat ze de voorkeur geeft aan de Waarheid boven de Mythe.
Tegenover de wijze, waarop in De Roep de moord van 1584 wordt besproken steekt — naar 't gevoelen van den Heer v. Veen — ten zeerste af de overdrijving waaraan de auteurs zich schuldig maken, als ze 't over de slachtoffers der Geuzen hebben:

„Degenen intussen, die een Gorkumsen martelaar hebben omgebracht, krijgen hun zonden bij de liter uitgemeten, waarbij, vermoed ik, wel de nodige overmaat zal zijn: „Men goot hem met een trechter smerig water in de mond, geselde hem de rug ten bloede, stortte daarna hete olie in de wonden en schroeide hem onder de oksels. Na bijna vijf maanden heeft men hem opgehangen".

Allereerst zij opgemerkt, dat de Heer v. V. hier 'n vergissing begaat. 't Citaat is genomen uit 't 2de deel der Handleiding p. 253 en betreft niet 'n Gorcumse Martelaar, maar Broeder Engelbert O.F.M. een der Martelaren van Alkmaar, wat onze hooggeachte recensent weer enkele regels hogerop had kunnen lezen. Maar dat is 'n zaak van minder belang. Wat we vooral willen opmerken is dit: het „vermoeden" van den Heer v. V. is ten enemale onjuist! Er is hier geen sprake van „de nodige overmaat"! Eerder van 't tegenovergestelde. De Heer v. V. raadplege slechts de zeer conscientieuze studie van W. Nolet en Dr. G. C. Gorris S.J.: De Alkmaarsche Martelaren (p. 31—33) Nog meer! In 't Leesboekje voor 't 6de Leerjaar (p. 166—167) kan onze hooggeachte recensent 'n beknopte beschrijving lezen van de folteringen, welke de Bloedraad van Sonay in Hollands Noorderkwartier onschuldige Katholieke boeren deed ondergaan. Ze zijn nog veel erger, dan wat 't door den Heer v. V.

aangehaalde citaat vermeldt van Broeder Engelbert. En ten slotte moeten we er nog dit bijvoegen: die gruwelijke folteringen waren in werkelijkheid nòg veel, veel gruwelijker dan ze in De Roep verhaald worden. Voor geen geld ter wereld zouden we in 'n schoolboekje de afgrijselijke werkelijkheid verhalen! Zelfs in dit tijdschrift durven we 't niet te doen. We hebben veel, heel veel gelezen over de beestachtige en sadistische uitspattingen, waaraan de Communisten zich in de tegenwoordige burgeroorlog in Spanje hebben schuldig gemaakt, zelfs jegens weerloze nonnen. Berichten uit de allerbeste bron en zó gruwelijk, dat we anderen herhaaldelijk hoorden zeggen: hoe kan 'n mens tot zulke dierlijkheden komen! Welnu; ronduit verklaren we aan den Heer v. Veen: 't ergste, wat we in dit opzicht hoorden, was nog niet zó erg als wat de Bloedraad van Sonay in 1575 dorst te plegen op weerloze Katholieke landbouwers uit de streek van Wognum. Wij zeggen niet, dat er in Spanje geen gruwelen door de Roden zijn gepleegd, die even erg waren. Dat weten we niet. Maar 't ergste, wat we vernamen — en dat waren vreselijke dingen — is door Sonay en zijn Geuzen overtroffen. En die walgelijk sadistische beestachtigheden zijn door onwraakbare getuigenissen van de beste historici gestaafd. Wij verwijzen de Heer v. Veen naar twee eminente schrijvers, partijgangers van de Geuzen, die ook zijn volle vertrouwen zeker zullen genieten. P. Bor — Oorsprong... enz. der Nederlantscher Oorlogen (Deel I 8ste Boek p. 626-629 en met name 627; in de uitgave van 1679) en P. C. Hooft — Ned. Historiën (10de Boek p. 424—426.) Wanneer onze hooggeachte recensent zich op de hoogte wil stellen van wat deze historici, wel met afschuw, doch zonder hartstocht en zucht naar vergroting, mededelen, zal hij moeten erkennen, dat de Geuzen, wier wreedheden De Roep slechts zeer, zeer onvolledig beschrijft, de Bloedraad van Alva wel heel ver in onmenselijkheid hebben overtroffen; dat in de sterke woorden welke wij hier bezigden, absoluut niet de minste overdrijving was; dat 't lijden onzer Katholieke voorouders veel, zeer veel zwaarder is geweest dan niet-Katholieken en ook onze eigen Geloofsgenoten zich gewoonlijk voorstellen en dat hijzelf 't ten slotte wel heel ver mis had, toen hij vermoedde, dat de moordenaarsbende van Lumey en Sonay in De Roep „hun zonden bij de liter uitgemeten" krijgen en er „wel de nodige overmaat" bij zal zijn. En ook: dat de „verbazing" van zijn „nuchtere geest" over 't ophangen na zóveel lijden, enkel voortkomt uit algehele onbekendheid met de werkelijke toedracht der feiten, welke men trouwens welvoegelijkheidshalve niet of moeilijk aan 't grote publiek kan vertellen, maar welke de Heer v. V. toch diende te kennen, alvorens zijn oordeel over De Roep vast te stellen. 'n Juister oriëntering in deze kwestie zou hem dan ook weerhouden hebben van de bewering, dat veel Roomsen zich niet minder schandelijk aan de „Protestantse Martelaars" hebben vergrepen, dan de Geuzen aan de Katholieken en zou hem geen aanstoot hebben doen nemen aan de „gemoedelijker" toon (we laten die qualificatie voor rekening van de Heer v. V.) waarop De Roep de kettervervolging bespreekt. Er is werkelijk 'n enorm verschil tussen 't optreden van de Regering, de Inquisiteurs en Alva enerzijds, die handelden naar de toenmalige — voor

ons gevoel stuitende — practijk der criminele rechtspraak en van de Geuzen anderzijds, van wier meest bekenden aanvoerder door Fruin wordt verklaard: „Onverdeelde verachting is het, wat hij van iederen Nederlander verdient". Aan de term „Protestantse Martelaars" hopen we na afloop dezer artikelenreeks 'n afzonderlijke beschouwing te wijden. Maar dat hun aantal in de Nederlanden groter is geweest dan dat der Roomse bloedgetuigen, zoals de Heer v. V. schijnt te menen, is moeilijk vol te houden, wanneer men onder „martelaren" althans personen verstaat, die om hun geloofsovertuiging zijn terechtgesteld en niet om misdaden als oproer, moord en plundering, welke in die tijd ook met de dood werden gestraft. Statistieken daaromtrent zullen moeilijk te vervaardigen zijn, maar dat ook naar niet-Katholieke opvatting 't aantal Protestantse „Martelaars" veel kleiner is dan gewoonlijk wordt voorgesteld, zal onzen hooggeachten recensent duidelijk worden als hij zich de moeite wil getroosten nogeens in te zien, wat we daarover schreven in O.E.B. 1926, p. 501—502 of O.E.B. 1935 p. 14.

Het citaat uit Schaepmans bekende rede bij de onthulling van het standbeeld van J. Pz. Coen, wat de Heer v. Veen als echt nationale taal stelt tegenover 't vermeende tekort aan nationale zin in De Roep, kunnen de auteurs der methode volledig onderschrijven. Wat daarin gezegd wordt van de Nederlanders als koloniserende natie, plaatst zeer juist tegenover de geweldige prestaties onzer zeevarende voorouders in 't bijkomstige, hun schromelijk tekortschieten in het wezenlijk grote en grootste. Ook De Roep wijst op de geweldige durf en ondernemingslust der 17-eeuwse Nederlanders en werkt juist dezelfde gedachte, welke de Heer v. Veen in Schaepman zo mooi vindt, in den brede uit. (Zie Handleiding dl. I 236 e.v. dl. II 271 e.v. Leesboekje voor 't 5e Leerjaar p. 141 e.v. Leesboekje voor 't 7e Leerjaar p. 191 e.v.) Aan de goede eigenschappen van J. P. Coen wordt èn in de Handleiding èn in 't Leesboekje alle recht gedaan. Overigens is de taal van Handleiding en Leesboekje uiteraard minder geestdriftig dan die van 'n Schaepmanniaanse feestrede en mag 't ten slotte 'n vraag genoemd worden, of onze grote Emancipator voor 'n figuur als J. P. Coen zó in geestdrift zou zijn geraakt als de mooie Coen-biographie van Dr. Huybers: „Een kranig Hollander" vóór Schaepmans dood was verschenen. Wellicht zou hij dan van Coen hebben gezegd (maar dan vermoedelijk niet bij diens standbeeld!) wat hij eens neerschreef over Bismarck: „Daar is waarheid in de opmerking van Carlyle, dat kracht en krachtsbetoon altijd 's menschen bewondering gaande maken. En deze staatsman is boven alles een krachtig man. Niet in den echten, niet in den zedelijken zin; hij was en is de dienaar van een logen; maar de krachtige dienaar van een krachtige logen. Wat hij wilde, wilde hij vast en onverbiddelijk..... Hij is geen waarachtige grootheid, maar een kolossale gestalte"..... Zeker zou deze — ook voor Coen zeer ware! — typering niets tekort hebben gedaan aan Schaepmans bekende en erkende nationale zin; aan zijn edelmoedige nationale geest. De auteurs van De Roep zijn ervan overtuigd in hun waardering van nationale roem en grootheid niet afgeweken te zijn van 't voorbeeld, dat hun grote Leider eenmaal gaf; de stoere, eerlijke Tukker, die

't zeker niet zou geduld hebben, dat men in zijn dierbaar vaderland ook al de Historie poogt te onttronen terwille van de Mythe!....
Alvorens van de kwestie van de Opstand c.a. af te stappen, nog 'n enkele bemerking. Op p. 13 klaagt de Heer v. Veen:

„Intussen is er van vreugde in dit boek over de geboorte van een zelfstandige staat, die geen vreemd juk meer heeft te torsen en zichzelf kan worden, zij 't ook, dat de Katholieken nog een tijd in observatie moeten blijven (men denke aan de moeilijke tijden der contra-reformatie en later aan de onrust, die Lodewijk XIV over Europa bracht) nergens sprake."

„Zij 't ook"....!! Jawel, daar hebben we 't juist! Zeker is de staatkundige onafhankelijkheid van ons vaderland 'n buitengewoon kostbaar goed, dat zware offers waard is. Maar zulk een goed moet op rechtvaardige wijze worden verworven en geen nog groter goederen als prijs vragen. En nu wordt de oprechte vreugde, die men als nationaal-voelend Nederlander zou mogen en willen uiten over 't verkregen goed van 1648 àl te zeer gedempt door de wijze waarop dit resultaat werd gekregen (wij moeten vooral in onze dagen voor de jeugd ronduit blijven volhouden, dat nimmer 't slechte middel geheiligd wordt door 't goede doel) en door de treurige gevolgen, welke 't meebracht voor 'n zeer groot deel — toen wellicht nog de meerderheid — van ons volk. De woorden waarmede de Heer v. Veen die treurige gevolgen aanduidt en zelfs tracht te verontschuldigen, zijn ofwel 'n bewijs, dat hij evenals van 't optreden der Geuzen, ook van de verdrukking der Katholieken niet voldoende op de hoogte is.... ofwel (maar dat veronderstellen wij op de laatste plaats) zijn 'n poging tot camouflage in 't besef, dat 'n juiste typering van de feitelijke toestand meteen 'n rechtvaardiging zou inhouden van de mineur-toon, waarin De Roep over 1648 en de daaropvolgende tijd doorgaans spreekt. Doorgaans.... want waar er reden en gelegenheid toe is, hoort men in Handleiding en Leesboekjes toch ook wel andere klanken! We herinneren slechts aan de lessen, gewijd aan de Kunstbloei in de Republiek.
„zij 't dan ook, dat de Katholieken n o g e e n t i j d in o b s e r v a t i e moeten blijven".... Maar zo kan en mag men toch niet spreken van 'n anderhalve eeuw van zware geloofsvervolging en plakkatenterreur; „nog een tijd"... maar die lang genoeg was, om door systematische belemmering der zielzorg, door achteruitzetting en beroving van burgerrechten, om langzaam maar zeker van de Katholieke meerderheid 'n minderheid te maken en van overheidswege 'n Godsdienst op te dringen, welke die meerderheid nooit vrijwillig zou hebben aanvaard.
„nog 'n tijd".... maar die bleef voortduren, zolang de Republiek bestond; die tenslotte wel moest eindigen, toen de Stadhouderlijke Regering en de Protestantse Staatskerk zichzelf niet meer overeind konden houden en die men na 1813 zo waar weer zoveel mogelijk wilde doen terugkeren.... die ook, zoveel de omstandigheden 't toelieten, weer teruggekeerd zou zijn, als we geen Le Sage ten Broek en Van Son hadden gehad en niet hadden geleerd z e l f onze rechten te heroveren op de recalcitrante nazaten van onze vroegere verdrukkers!.... „nog 'n tijd".... 'n euphemisme in 't kwadraat!

En dan dat „in observatie blijven"..... Drukt men zó uit, dat er in Nederland twee eeuwen lang geen godsdienstvrijheid en evenmin gewetensvrijheid bestond voor den Katholiek? Dat men gestraft werd met boete, gevangenis en verbanning:
als men God wilde dienen naar de inspraak van z'n geweten door 't opdragen of bijwonen van de H. Mis of 't openstellen van de gelegenheid daartoe;
als men naar de inspraak van zijn geweten zich had aangesloten bij een of andere kloosterorde en in 't vaderland dorst terugkeren?
als men, als priester, uit dure gewetensplicht 't H. Doopsel of 't H. Oliesel toediende?
als men om dezelfde reden godsdienstonderricht gaf of preekte?
als men als Katholiek school hield terwille van hen, die hun kinderen niet naar de protestantse school konden zenden, omdat dit streed met hun geweten?
Noemt men 't „in observatie blijven" als men z'n kinderen door de Staat beschouwd zag als onwettige kinderen, omdat men (in Zeeland, Groningen, Overijssel en Gelderland) z'n huwelijk niet had gesloten voor den predikant in de protestantse kerk?
als men omwille van z'n Katholicisme uitgesloten was van elk publiek ambt, vanaf 't hoogste, tot lantaarnopsteker en turfdrager toe? Als men z'n godsdienstige bijeenkomsten zag verstoord; z'n priesters als schadelijk wild zag opgejaagd, de H. Hostie ten vure zag gedoemd? .... Noemt men dat „in observatie blijven"?.....
Zeker, de plakkaten konden niet altijd even streng worden toegepast; de Roomsen mochten zich arm betalen aan recognities e.d. Maar ook ondanks dit hebben ze zwaar, schandelijk zwaar gedrukt en.... zonder reden!
We hadden van onzen hooggeachten recensent toch meer kennis en inzicht verwacht betreffende de toestand der Katholieken na 1648.
Kunnen wij 't helpen, dat de lieflijke Nazi-term: in „Schützhaft" nemen, ons door 't hoofd speelde?.....

J. J. DOODKORTE.

Beter ten halve gekeerd....

De nieuwe omslagtekening van O.E.B. voldoet niet, zo vernemen we zowel uit België als uit Nederland. Over de oude had niemand klachten. En daar we niet willen, dat onze lezers en lezeressen een jaar lang zullen kijken op iets wat hun niet bevalt, keren we bij dezen weer tot het oude terug.

ADMINISTRATIE EN REDACTIE.

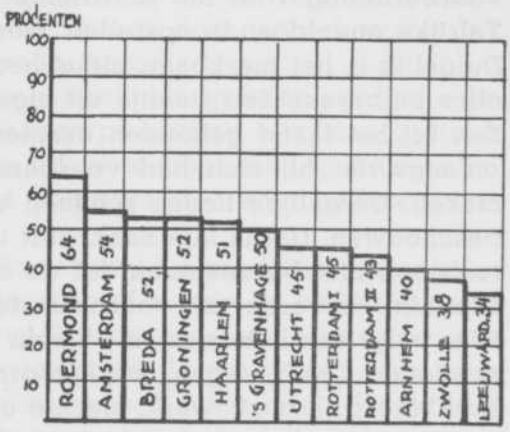
ZELFVORMING EN ZELFONTWIKKELING

Wat leert ons 't hoofdacte-examen 1937 ?

Met één dag vertraging is dan bij wijze van Sint-Nicolaassurprise het verslag der hoofdacteexamens 1937, in het bijvoegsel tot de Nederlandse Staatscourant van 7 December, verschenen.

Uit de tabellen waarmede het ongeveer 50 blz. tellende geschriftje opent, blijkt ons dat dit jaar aan 1278 van de 2691 candidaten de acte kon worden uitgereikt, d.i. aan ± 48 %.

We hebben tegen deze tabellen, hoe keurig ook gerangschikt, één bezwaar. Men moet aan het cijferen slaan wil men te weten komen wat men nu juist graag weten wil, nl. het percentage der geslaagden. Nu dit in het officiële stuk ontbreekt hebben wij het maar even voor U berekend en ten overvloede in bijgaande grafiek verwerkt.

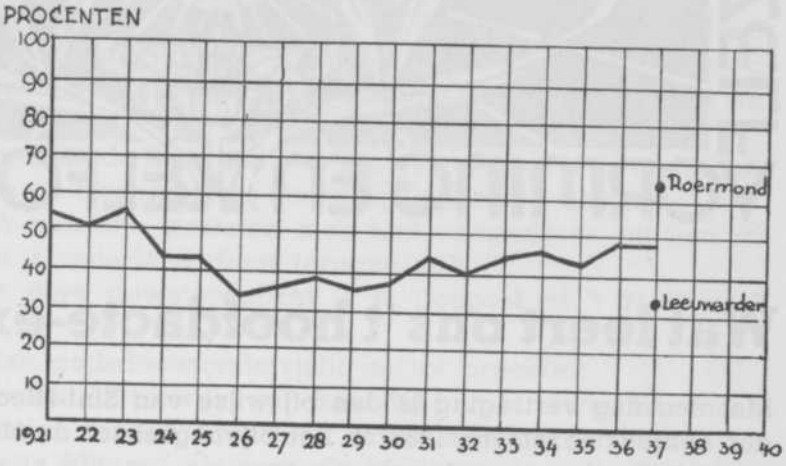

Voor we het vergeten, we noemden zo juist het eindcijfer 48 %, maar mijne heren, dit „hoge" percentage heeft U ten dele aan de steun uwer vrouwelijke collega's te danken, die het tot 51 % brachten. Meer willen we hier niet van zeggen. De dames hoeden zich echter voor al te voorbarige conclusies ?

Ter zake. Wat leert ons de eerste grafiek ? Allereerst dat de kampioen Roermond en de hekkensluiter Leeuwarden niet alleen topografisch maar ook wat de resultaten van dit examen betreft mijlen uit elkaar liggen. We wagen ons niet aan een verklaring, hoevele factoren zullen hier niet samengespannen hebben, maar men hoede zich er wel voor uit deze getalverhoudingen zo maar af te leiden dat de slaagkans in Roermond ongeveer twee maal zo groot zou zijn als in Leeuwarden. Wat niet wegneemt, dat we, zo we nog examen moesten doen en voor de keus werden gesteld, zonder enige aarzeling de Maasstad zouden prefereren.

Utrecht, dat een jaar of tien geleden van candidatenstandpunt uit, een nog al ongunstige reputatie genoot, staat nu braaf in het midden en de resultaten te Amsterdam blijken zelfs een flink stuk boven het gemiddelde uit te komen.

Tabel 2, hier dan grafiek 2, geeft ons een „historisch overzicht" en spreekt menen wij, voor zich.

Na deze cijferparade volgt de samenstelling der twaalf commissies. We kunnen dit deel stilzwijgend voorbijgaan en zijn zo met één sprong aan de 33 bladz. opmerkingen gekomen, waaraan dit artikeltje vooral zijn ontstaan dankt. We zullen u sparen voor een uit de aard der zaak monotone opsomming der klachten zo het verslag die geeft, maar we zullen trachten u samenvattend de meest essentiële punten weer te geven, laten we hopen allereerst ten bate van hen die bij het volgend examen de fel begeerde acte hopen te bemachtigen.

Laat ons met het schriftelijk examen beginnen, of beter met de opmerkingen de voorbereiding voor het schriftelijk gedeelte betreffende.

Talrijke onvoldoende opstellen. Oorzaken ?

Duidelijk is het merkbaar, aldus het verslag, dat aan de voorbereiding dikwijls alles ontbreekt. Een staaltje uit eigen ervaring moge hier volgen.

Een bij het laatst gehouden examen afgewezen candidaat verzekerde mij nog onlangs dat hij zich had voorbereid door, zegge en schrijve, één opstel te maken. Dergelijke lieden schijnen de examenzaal als een soort oefenterrein te beschouwen. Dat is hun zaak, zult u zeggen, inderdaad, maar dan mag het ons toch ook niet bevreemden dat de commissie hen bij de vaste bezoekers inlijft.

Wat zijn nu verder de voornaamste tekortkomingen van het schriftelijk werk ?

Hier volgt een hele waslijst : Slecht lezen van de opgaven, slordig schrift, grove spelfouten zelfs tegen werkwoordelijke vormen, slordige interpunctie, gebrekkige stijl, clichéwerk, slechte compositie, wat meestal zeggen wil een veel te lange inleiding en het niet goed uit elkaar houden van hoofd- en bijzaken.

Over elk dezer punten zou natuurlijk uit te weiden zijn. Zo is het b.v. zeer de vraag of slecht lezen van de opgaven wel de oorzaak is van de de mislukking. Onmacht dwingt veelal andere dan de zo nauw omlijnde paden te bewandelen. Anders gezegd : Het wezentje dat pas kruipertje af is, eist nu eenmaal een onrustbarende bewegingsvrijheid op.

En nu het schrift. Menigeen zal misschien de opinie zijn toegedaan dat deze factor geheel geelimineerd dient te worden, maar een feit is het nu eenmaal dat een stuk werk dat er behoorlijk uitziet den corrector in een mildere stemming brengt dan een blad waarover allerlei ongerechtigheden schijnen te zijn uitgestort.

En wat van de spelfouten te zeggen ? Natuurlijk geven we graag de spellingschaos de schuld — hoe lang nog Excellentie ? — maar dat deze toestand toekomstige hoofdonderwijzers een vrijbrief zou geven zelfs werkwoordelijke vormen te verminken, wil er bij U toch zeker ook niet in.
De slordige interpunctie waarover geklaagd wordt, zinkt hierbij in het niet, maar verdient toch zeker ook onder de aandacht gebracht te worden van de adspiranten.
Verder klaagt het verslag over primitieve stijl. Tja, waar moet men in 's hemelsnaam een goede of zelfs maar dragelijke stijl vandaan halen, wanneer er nooit of zelden is geoefend ? Het is natuurlijk uitstekend, dat een candidaat heeft leren zien hoe de diverse opstellen dienen te worden opgebouwd, maar dit is geheel iets anders dan een niet begrepen modelopstel op het examen klakkeloos af te draaien. Het niet goed indelen van de stof en het verwarren van hoofd- en bijzaken kan op een gebrek aan oefening, maar ook op een nijpend tekort aan intelligentie duiden.
Het hopeloze geval dat beide factoren gecombineerd optreden, zullen we hier maar onbesproken laten.
Tot zover het schriftelijk. En zo is na enige weken de dag van het mondeling aangebroken. Bij enige vakken komt dan de ingestuurde literatuurlijst voor de dag en het is toch indroevig dat aan de samenstelling hiervan niet altijd de nodige zorg is besteed. Voelen de naïevelingen, op wie deze klachten slaan, dan zelf niet dat ze zich door dit euvel meer kwaad doen dan door bij het mondeling onderzoek eens ferm de plank mis te slaan ?
Dan zijn er nog de z.g. slimmeriken, die een boek als gelezen op hun lijst plaatsen en zich met het doorlezen van een excerpt hebben tevreden gesteld. Het zal wel eens lukken, we willen het graag geloven, maar als regel zullen zij 's middags om 5 uur in de kuil zijn terecht gekomen, die voor anderen was bestemd.
Maar laten we voortgaan, het onderzoek is begonnen. De candidaat kan eindelijk, of alweer, uitspreken wat hij reeds twee, drie of x jaar op het hart heeft. Hoè hij dat zeggen zal, is van immens belang. Tot onze verbazing vonden we geen enkele klacht over minder beschaafd spreken bij de candidaten, een toch zo uiterst belangrijk punt. Zou het ideaal hier reeds bereikt zijn ? We weten beter, en we raden degenen, die deze schoen maar al te wel past, sterk aan, dit onderdeel in studie te nemen. De beloning reikt verder dan de examenzaal.
Wel lezen we van „slordig geformuleerde antwoorden". Een inderdaad veel voorkomend euvel, waartegen alle inrichtingen van onderwijs, ook de lagere school, met alle kracht dienen op te treden. Dat candidaten die het devies „Het gemak dient den mens" tot hun lijfspreuk hebben verheven, ook op het mondeling examen bedrogen uitkomen, leert ons het verslag. Dezulken, die het presteren aardrijkskunde en geschiedenis te leren zonder kaart, natuur- en scheikunde zonder één enkele proef, de toepassingen in het dagelijks leven van de verworven kennis verzuimen wat nader te bekijken, worden op het examen terecht gevoelig afgestraft.

Een andere ernstige grief richt zich tegen de bekrompenheid waarmee gestudeerd wordt. Men houdt zich uiterst braaf en ijverig aan het leerboek, mogelijk anno 1900, en is zo eng ingesteld dat men maar niet schijnt in te zien dat er aanhoudend belangrijke gebeurtenissen en verschuivingen plaats grijpen waarover het leerboek nog niet rept. Een goede krant goed lezen is toch al de minimumeis die aan serieuse candidaten mag worden gesteld. Men kan gelukkig ook buiten het leerboek, en veelal op meer plesante wijze, een schat van ontwikkeling zich eigen maken. Wie zich tot school en leerboek beperkt, schiet èn in de school èn op het examen te kort. Het zij mij vergund dit de doorgewinterde schoolvossen even voor te houden.

Een uiterst belangrijke klacht, in allerlei schakeringen zich geregeld herhalend, is de volgende: Wel kennis van namen, geen notie van begrippen; wel ijver, geen inzicht; wel geheugen, geen verstand; wel het hoè, niet het waàrom enz. Ja, intellect is nu eenmaal niet dik gezaaid, en bij ieder denkproces moet hier toch een beroep op worden gedaan. Daar is geen ontkomen aan. Het is er voor hen, die uitsluitend van goeden wille zijn, de laatste tijd niet makkelijker op geworden. Meer en meer wordt bij het hoofdacte-examen de nadruk op het begrijpen gelegd. De tijd dat „hoofd ener school" voldoende aanbeveling inhield om in een examencommissie te worden benoemd, ligt gelukkig achter ons; de amateurs-examinatoren zijn meer en meer door vaklieden vervangen, die niet met wat weetjes tevreden zijn, maar inzicht vragen van den candidaat. En al degenen die wezenlijk gestudeerd, inplaats van geleerd hebben, zullen er wel bij varen.

Eén klacht van een sub-commissie voor paedagogiek hebben we voor het laatst bewaard en het kost ons veel moeite om naar aanleiding dezer klacht een aanklacht in de pen te houden. Het betreft hier degenen die maar geen kans krijgen bij het onderwijs te werk te worden gesteld. Ook de aangehaalde commissie betreurt dit, de candidaten die nog nooit voor een klas hebben gestaan zijn aan het paedatafeltje al heel sterk in het nadeel. Naar aanleiding van deze noodtoestand het volgende:

Vele, zeer vele jonge onderwijzers en onderwijzeressen studeren onder wel zeer ongunstige omstandigheden. Ze zijn òf geheel baanloos, òf ze zijn te werk gesteld en ontvangen voor de vervulling van een volledige taak, wat men wel zeer euphemistisch een beloning heeft durven noemen.

Openlijk hulde aan al die jonge mensen, die ondanks al dgl. energieverlammende omstandigheden niet opgeven en in zich de kracht dragen tegen de wel heel sterke stroom op te tornen. Laten we met de christenwens besluiten dat het onze positief Christelijke regering gegeven moge zijn binnen afzienbare tijd de weg te vinden waarlangs al dezen als volwaardig lid de onderwijsmaatschappij kunnen worden binnengeleid.

M. A.

De Nederlandse Vlag

„We wensen geen vlaggestrijd", lezen we in het Voorlopig Verslag over deze kwestie. Nu evenwel het wetsontwerp tot definitieve vaststelling onzer nationale vlag aanhangig is, wordt toch hier en daar gepolemiseerd over de vraag: welke vlag is de onze? Rood-wit-blauw of oranje-blanje-bleu?

In de „Utrechtse Courant" van 15 December werd de aandacht gevestigd op de „vrij sterke argumenten" van hen die rood willen veranderen in oranje. Een verwarring met andere vlaggen wordt daardoor voorkomen, bovendien is oranje-wit-blauw uit schoonheidsoogpunt te verkiezen boven rood-wit-blauw. Dat was ongeveer de kern van het betoog. De historie werd daarbij opzettelijk niet opgehaald — en met reden. Want daar pleit ongeveer alles tegen een verandering.

Het zij geoorloofd tegenover de „vrij sterke argumenten" der voorstanders van verandering, in 't kort de zaak wat nader te bezien. Als leidsman kiezen we daarvoor de bekende historicus Dr. Gorris S.J. die in „Studiën" 1931, de vlaggenkwestie nauwkeurig en documentair heeft behandeld. Zijn eerste artikel is van zuiver historisch belang en waar in bovengenoemd artikel (Utr. Crt. 15 Dec.) de historie buiten beschouwing bleef, volgen hier slechts enkele conclusies, om dan het tweede deel van Gorris' studie, de tegenwoordige stand van zaken te laten ophelderen.

Als slot van een diepgaand onderzoek besloot de geleerde schrijver:

1. Onze driekleur stamt uit de tijd van de opstand,
2. Ze vertoont de kleuren van de Prins van Oranje,
3. Aanvankelijk vlotte de bovenste baan tussen rood en oranje, waarbij wellicht in het begin oranje overheerste,
4. Beide, zowel rood-wit-blauw als oranje-blanje-bleu heetten Prinsenvlag,
5. Weldra kreeg het rood de overhand en is nu ruim drie eeuwen de bovenste baan der Nederlandse vlag.

Zijn er doorslaande argumenten aan te geven om het historische en traditionele rood-wit-blauw van onze driekleur te veranderen in oranje-blanje-bleu? Deze vraag stelt Dr. Gorris in zijn tweede artikel. (Studiën 1931 p. 138—146).

De vroegste pogingen om de rode baan door een van oranje te vervangen dateert van 1863, toen het verwerven van onze onafhankelijkheid in 1813 werd herdacht. Sommige burgers vlagden met oranje-blanje-bleu. Toen hebben Ter

Gouw en vooral Fruin zich scherp daar tegen gekeerd. Fruin, onze grootste moderne historicus, oprecht en onverdacht liberaal, vurig Oranjeman en trouw vaderlander, oordeelde: „Het zou dwaas zijn, weer terug te komen op hetgeen de tijd heeft uitgewezen. Het zou dwaas zijn, te herstellen wat de ondervinding als minder doelmatig heeft afgekeurd. Maar meer dan dwaas, schandelijk zou het wezen, de roemrijke vlag der vaderen, die door alle partijen van voorheen ongedeerd en onbezoedeld is gelaten, nu als een partijvlag in minachting te brengen." De gehele beweging ten gunste van het oranje-blanje-bleu kenmerkte deze koele historicus, die zich zelden of nooit aan dikke woorden te buiten ging, als „een bedenkelijke donquichoterie" (Verspr. Geschr. VIII p. 431). Voorlopig bleef het nu stil, in 1887 en 1900 is het weer even woelig om de vlag, maar sinds 1923 is de strijd heviger dan ooit ontbrand.

Welke motieven werden door de voorstanders van het oranje-blanje-bleu aangevoerd?

1e. Het meest onaannemelijke voorop. In de zomer van 1928 werd in de Dierentuin te 's Gravenhage een vergadering gehouden waar felle, anti-paapse dominees de invoering van het oranje-blanje-bleu eisten, omdat deze kleuren het symbool waren van het Protestants karakter onzer natie en van de strijd tegen Rome. „Dit is zeker, wanneer ons met deze motivering een vlag wordt aangeboden, dan kunnen wij niet anders dan fier passen!" zegt Pater Gorris terecht. „Wij zijn Katholieken — geen Protestanten, maar we zijn ook Nederlanders en willen niet uit ons Nederlanderschap gedrongen worden. Een Nederlandse vlag die tevens het symbool zou zijn van het Protestants karakter onzer natie, is de onze niet en kán de onze niet zijn. Ze moest het ook niet kunnen zijn, voor welk oprecht Nederlander ook. We vormen een staat van 8 millioen volle burgers en niet: een paar millioen prima-kwaliteit Nederlanders plus een aanhang van half-om-halfjes; volle burgers, gescheiden in ons geloof maar één in ons Nederlanderschap. En dit Nederlanderschap is gesymboliseerd en moge gesymboliseerd blijven in een vlag, die buiten alle godsdiensttwisten staat: het rood-wit-blauw!"

2e. Oranje-blanje-bleu is de Geuzenvlag — als zodanig wijst Dr. Gorris ze evenzeer af. Het is tegen de historie, als men de Geuzen, zo maar binnenhaalt als de voorvaderen van het gehele Nederlandse volk. Ook ondergraaft dit het standpunt zelf, van waar uit onze emancipatie begon: een strijd voor de gelijkberechtiging der Katholieken, door Le Sage, Thijm, Cramer, Nuyens en Schaepman ingezet. Het bevestigt het waanidee dat Nederland (als staat, als volk) een protestantse natie is.

Buiten en boven alle partijtwisten uit staat het rood-wit-blauw. Wanneer deze beide motieven de oorzaken zijn van de invoering van het oranje-blanje-bleu, dan lijkt het principieel onaannemelijk. En met principepen valt niet te transigeren.

Zeker, velen die oranje willen voor rood, denken niet aan deze motieven, maar men kan er zeker van zijn, dat vele anderen welbewust de bedoeling hebben: Nederland te begiftigen met een Protestantse geuzenvlag.

Andere motieven zijn van onschuldiger aard; wanneer ze afgezonderd konden worden van de eerstgenoemde, dan kunnen ze zeker aanvaard worden, vooral als ze doorslaggevend zijn. Maar ze zijn nu eenmaal niet afgezonderd van de andere en ze slaan niet door.

1. Er wordt geen eerherstel gegeven aan het Huis van Oranje, vast staat dat juist onder de machtige Oranje-vorsten in onze meest glorieuze prinsentijd, onder Maurits, Frederik Hendrik en Willem III, de definitieve aanneming van rood-wit-blauw is ingevoerd en doorgezet. Nog in 1928 vroegen de Gedeputeerden van Limburg aan de regering om advies, welke kleuren men moest uithangen. De regering kon niet antwoorden met een verwijzing naar wet of K. B., maar de minister zond de vraag door naar de Hoge Raad van Adel. Deze adviseerde: „Geen verandering".

2. Verwarring met andere vlaggen — dit is inderdaad mogelijk, maar om enkel en alleen daarom te veranderen is ver gezocht, vooral wanneer de onze drie eeuwen oud is en die van Paraguay b.v. amper honderd jaar. Laat Paraguay dan veranderen. Onze vlag is de oudste en heeft „menige storm doorstaan".

3. Oranje-wit-blauw is mooier. 'n Kwestie van appreciatie. Tegenover deze mening staat een andere, die zegt dat in onze grauwe luchten bij oranje-blanje-bleu het blauw niet alleen zijn scherpe aftekening verliest, maar het geheel geeft een indruk van weeheid en weekheid. Het felle, forse rood-wit-blauw past veel beter. Evenwel, dit is een kwestie van smaak. Om nu door een subjectieve smaak geleid te worden tot vlagverandering, is minstens „donquichoterie" om met Fruin te spreken. Smaak heeft hier geen stem in het kapittel, wel historie en traditie, en die spreken zich uit voor rood-wit-blauw.

Dr. Gorris komt tot de conclusie: „Geen vlagverandering. Geen omzetting van rood in oranje. De geschiedenis eist het niet en vooral als de motivering tot die verandering zou inhouden een beroep op het Protestants karakter onzer natie, dan verbreekt men opzettelijk de volkseenheid. Geen vlaggestrijd als eens in Duitsland en Zuid-Afrika. De driekleur blijve: rood-wit-blauw."

BERNARD VAN BRABANT.

Dingen die doen denken

Zoals men in het nieuwe Rusland reeds veel van het oude in ere heeft hersteld, zal men langzamerhand daar de godsdienst in nieuwere en nu religieuze vormen en begrippen (?) laten opkomen, om de sociale gevoelens dieper te funderen. Dat daar veel van het oude kapot geslagen is, kan mij persoonlijk niet spijten: de godsdienst was onder het Czarisme zo verkalkt, dat alle kracht daaruit geweken was. Anders had het communisme daarmee ook niet zo'n gemakkelijk spel gehad. Men hoeft zich niet voor te stellen, dat ons Nederlands katholicisme en calvinisme met politieke middelen zouden zijn klein te krijgen. Op levende godsdiensten werkt onderdrukking als mest op de akker. De Duitse geloofsvervolging is voor de kerken een opfrissing die ze zeer nodig hadden en waar ze alleen maar beter van zullen worden.

G. VAN VEEN.

EEN MERKWAARDIGE BRIEF

Zonder commentaar, enkel ter overdenking, laten we hieronder een schrijven volgen van de adjunct-directeur van het Nutsseminarium te Amsterdam, de bekende socialistische pedagoog G. van Veen, dat wij enkele weken geleden ontvingen. Aan lezers die van mening zijn, dat in het eerste gedeelte van de brief aan de hoofdredacteur van dit blad wel wat veel lof wordt toegezwaaid, zij op voorhand verzekerd, dat wij het met hen eens zijn.

(Red.)

Zeer geachte heer Rombouts.

Voor het einde des jaars heb ik in een wegens gebrek aan plaatsruimte niet verschenen artikel, waarin ik getracht heb een soort van balans op te maken voor de Nederlandse school, U warme hulde gebracht voor 't geen ge gedurende vijf en twintig jaren voor uw school, uw kerk en uw land hebt gedaan.
Ik heb uw tijdschrift geprezen als het beste, dat wij in ons land hebben — „beste", dan natuurlijk niet bedoeld als waardering van uw beginsel; het spreekt van zelf, dat het onze beter is dan het uwe — maar „beste" in de Gunningse zin opgevat als het meest **echte,** als het naast komende aan 't ideaal, dat ieder onzer voor de geest zweeft, in het licht van het bewustzijn te heffen, wat er wezenlijk werkt in het onderbewuste van de groep, welker woordvoerder men wil wezen.
V. d. Zweep zegt het zo juist, dat in uw blad theorie en practijk mekaar op zo gelukkige wijze de hand hebben gereikt, wat men niet van alle paedagogische tijdschriften kan zeggen. Ik wil u wel zeggen, dat ik me diep ongelukkig gevoel, als ik de desolate toestand, waarin ons humanisme verkeert, eens vergelijk met de bloeiende toestand, die uw beginsel en uw school tonen.
Ik ken leden van het schooltoezicht, die vele dienstjaren achter de rug hebben en die weten te vertellen van de toestand, waarin Roomse scholen nog 25 jaren geleden verkeerden en van het beeld, dat ze nu te zien geven.
Het is, of er een wonder is gebeurd. Toen een slof zaakje, waarover nog anecdoten de ronde doen, die, ook al zijn ze niet of niet helemaal waar, toch een zekere spottende geringschatting van niet-katholieke kant voelbaar maken. Nu een Roomse school, die 40% van de Nederlandse jeugd binnen haar muren bergt, een school, die alle minderwaardigheidsgevoel met fors gebaar buiten de deur heeft geveegd, een school, die er zich op beroemen mag meer open te staan voor wetenschappelijke beïnvloeding van zijn beste mannen dan enige andere. En voor de werking van dit wonder hebt gij in zeer belangrijke mate het bekwame, nimmer rustende werktuig mogen zijn. Gij zijt een rijk gezegend man, Frater Rombouts! Ik feliciteer uw school en uw kerk van ganser harte met een werker als gij u hebt getoond. Met de grote Roomse nativiteit komt de katholieke meerderheid in ons land langzamerhand in 't zicht.
Waar wij nu eenmaal tegenspelers zijn en als zodanig bedoeld, zal het mij op mijn beurt een vreugde zijn het aan lager wal geraakte humanisme mee uit de put te helpen. Ik ben het zo van harte met Gunning eens, die in een recent artikel zegt: Humanist, eens een erenaam, waarop de besten trots waren, is bijna een scheldnaam geworden, heet gestookt door Orthodoxie en fascisme, maar er is nog niet één procent onder onze bevolking, dat wezenlijk weet, wat dat humanisme inhoudt.
Intussen — laat het ons erkennen: de ergste vijanden van het humanisme zijn de humanisten zelf, die het gecompromitteerd hebben. Ik denk niet het laatst aan ons humanistisch „réveil" op onderwijsgebied, de zgn. „Nieuwe Schoolbeweging". Ik schaam mij te moeten erkennen, dat ik er zelf warm in geloofd heb in de dagen van zijn „bloei". Als ik nu de geest van de verwaten artikelen nog eens op mij laat inwerken, begrijp ik, dat die hele beweging slechts een nabloei is geweest van de

tachtiger beweging in de litteratuur. En, zoals wij van die beweging slechts hebben overgehouden een Willem Kloos, die van week tot week ontroerd zijn eigen grootheid bezingt, zo, dat hij zelfs hen, die zijn grote verdienste erkennen, misselijk maakt — zo zien mijn geopende ogen nu duidelijk, dat het paedagogisch réveil van 1906, dat ons „de nieuwe school" beloofde, beter „De Elleboog van Narcissus" had kunnen heten. Toen de Nederlandse openbare onderwijzer moe was geworden eigen voortreffelijkheid te prijzen, is hij bij gebrek aan adem bewusteloos geraakt en weggezakt in de leegte.

Waar de gedachten gaan draaien om 't centrum van eigen dierbaar ik, houdt alle cultuur op, niet alleen de godsdienstige, ook de seculiere. Indien het ons, kleine, beperkte, zondige mensen al niet gegeven moge zijn **de** waarheid te dienen, wij zullen toch zeker **een** waarheid moeten dienen. En ziedaar dan een functie van het ware humanisme, zoals het mij voor de geest zweeft : het is in zijn gebondenheid aan de opdrachten, die de tijd stelt geroepen alle rekeningen te voldoen, die de christelijke confessie onbetaald liet en dat zijn er vele. Het moet dit doen met overgave, of het is onvruchtbaar èn .... gevaarlijk.

Voor mij is het confessionalisme de zoon uit de gelijkenis, die thuis bleef bij den Vader. Het Humanisme is „De verloren zoon", die zegt : „Vader, geef mij mijn erfdeel, ik ga de wereld in en moet op eigen verantwoordelijkheid handelen". Men kan toegeven, dat dit Humanisme menigwerf uit de zwijnentrog heeft gegeten. Wat hindert het, dat men telkens weer zijn vrijheid met dwaling betaalt, als men bereid blijft den Vader te zoeken op het moment, dat men zich bewust wordt Hem kwijt te zijn geraakt ? En als men dan terugkeert bij den gehoorzamen broer en ervaart, hoe weinig die in feite deel heeft gehad aan de vernieuwing der wereld, dan zegt men : „Vader, ik zal proberen beter op te passen, maar ik ga weer. Er zijn zovele duizenden en duizenden tot wie mijn Broer nooit spreekt, die zelfs zijn stem niet zouden verstaan, als hij sprak — laat mij maar weer commissionnair worden voor de onbetaalde rekeningen, ook al moet Ge dat niet als antipathie jegens uw gehoorzamen zoon zien".

Eigenlijk denk ik, dat deze rolverdeling in Gods plan is begrepen. Het confessionalisme, uiterst zwak in aanpassingsvermogen, en neigend tot verkalking, maar normatief superieur — het humanisme in zijn beste vorm zeer dynamisch, maar in zijn apathie neigende tot anarchie. Ik zou gaarne een kleinigheid aan 't verdwijnen dier apathie bijdragen — men vindt ze overal : op politiek, op godsdienstig en op paedagogisch terrein.

Ik ben den heer Doodkorte zeer erkentelijk, dat hij aan mijn artikelen in Paedagogische Studiën zoveel aandacht heeft geschonken. Ik hoop daar antwoord te geven. Misschien mag ik er hier dit nog van zeggen.

Het is een geliefkoosd onderwerp van debat in onze kringen, wat we in Nederland te wachten hebben, als wij een Roomse meerderheid zullen hebben. Velen zijn erg pessimistisch. Ik deel dat pessimisme niet, mits het Katholicisme de beste van onze Nederlandse tradities in zich verwerkt. Alleen in het teken van een sterke verdraagzaamheid en veel begrip heeft het in dit land kansen. En, als ik van het katholicisme iets begrijp, dan moet het zowel aan het rigoureuse confessionalisme als aan het (Christen-) humanisme herberg kunnen verlenen. Om concreet te zijn : niet alleen de strijdbare, dogmatische geest van Loyola, ook de verdraagzame wijsheid van Erasmus moet in dit Katholicisme werken, om voor Nederland duurzaam acceptabel te zijn. Had Erasmus zich in de 16e eeuw in het Katholicisme kunnen handhaven, dan hadden we niet het conflict gekregen, dat achteraf door niemand minder dan Hugo de Groot betreurd werd, omdat de eerste scheuring steeds nieuwe scheuringen voortbracht.

Ofschoon ik Uw blad ten zeerste bewonder, vind ik het altijd jammer, dat de geest van Erasmus daarin te weinig plaats wordt ingeruimd. Ik herinner me zelfs een fulminant artikel tegen dezen groten Nederlander.

En nu begrijp ik — op mijn manier — ook wel weer, hoe deze uw houding moest ontstaan, als ik bv. een boekje lees als „Geschiedenis van de emancipatie der Katholieken in Nederland" van Commissaris. De generaliteitslanden zijn schandalig mishandeld en verwaarloosd door het oppermachtige Holland. Maar men vergete twee dingen niet : 1° antwoord te geven op de vraag : hoe kwam het protestantse Holland zo weinig genereus en 2° het feit te constateren, dat het een **protestant** (Pieter Vreede) is geweest, die de katho-

lieken op de weg der emancipatie heeft geleid. Gij hebt dus alle reden, om edelmoedig te zijn jegens ons, zoals wij dat willen zijn jegens u. Ook, omdat wij in dagen als deze leren, dat geweld, geen cultuur kan scheppen en zeker geen godsdienstige cultuur. Dit diep beseffende, blijven wij : **kinderen van één Vader.**

PROF. BUYTENDIJK KATHOLIEK GEWORDEN

Op het laatst van het vorig jaar werd in de Lieve Vrouwe-kerk te Groningen dr. F. J. Buytendijk, hoogleraar in de physiologie en histologie aan de Rijksuniversiteit aldaar, opgenomen in de katholieke kerk. Prof. Buytendijk, die zich een grote internationale bekendheid verwierf als ontleder van de psychologie der dieren, en die lid is van de Pauselijke academie van wetenschappen, werd 29 April 1887 te Breda geboren en studeerde medicijnen te Amsterdam, waar hij in 1918 promoveerde op een proefschrift getiteld „Gewoontevorming bij dieren". In hetzelfde jaar werd hij benoemd tot lector aan de vrije Universiteit te Amsterdam. In 1919 werd hij hoogleraar aan de vrije Universiteit in de biologie en de algemene physiologie, hij bleef het tot 1923, toen hij te Groningen benoemd werd aan de Rijksuniversiteit. Talrijke publicaties, meest op het gebied der dierenpsychologie, echter ook gedeeltelijk van paedagogische en van algemeen biologische aard, heeft prof. Buytendijk doen verschijnen. Van huis uit gelovig christen, toonde prof. Buytendijk in al zijn geschriften een sterk religieus temperament. Hij leerde het katholicisme kennen in de omgang met buitenlandse geleerden als Jacques Maritain, Max Schils — met wie hij hartelijk bevriend was en wiens geestelijke nalatenschap hij mede verzorgde — Romano Guardini, Max Picard, Ag. Gemelli. Zijn volgend werk, handelend over de algemene grondslagen van de biologie, zal het licht zien in de bekende Philosophische Bibliotheek, uitgegeven door Dekker en Van de Vegt te Nijmegen en Utrecht voor Nederland, door de Standaard-Boekhandel te Brussel voor België. Het zal begin 1938 verschijnen. Prof. Buytendijk werd — sub conditione — gedoopt door pater J. Vroom S.J.

De Tijd.

DE BEKENDE PEDAGOOG DALTON!

Dezer dagen lazen we in een onzer grote dagbladen het volgende :

„Te midden van de hervormers der opvoeding neemt Maria Montessori een geheel eigen plaats in. In tegenstelling met Dewey, Dalton e.a. richt zich haar arbeid niet alleen op een reorganisatie van de school"....

Daar heb je dus weer die vermaarde Dalton! Jaren geleden hebben we hem ook wel eens ontmoet op onderwijsexamens. Kwam het Dalton-Plan of het Dalton-beginsel ter sprake, en vroeg je, of die „Dalton" een heer of een dame was, dan volgde soms het antwoord : een heer.

Tegenwoordig weet wel ieder onderwijzer, dat Dalton een plaats in Amerika (Massachusetts) is, waar miss Parkhurst (dus niet de beruchte Engelse dame Pankhurst, zoals we óók herhaaldelijk te horen kregen) haar nieuwe beginsel van hoofdelijk studeren toepaste.

Die schimmige Dalton heeft sommigen nog àndere parten gespeeld. Ze gebruikten hem nl. om het woord Daltonisme te fabriceren, en bij navraag bleek dan, dat ze daarmee het stelsel van miss Parkhurst of een der gewijzigde vormen daarvan bedoelden. „Daltonisme" is echter heel wat anders, nl. kleurenblindheid (voor rood-groen), dat de Amerikaanse physioloog Dalton voor het eerst beschreef. Nog een andere Dalton, die werkelijk geleefd heeft, maakte zich naam, de Engelse grondlegger der moderne atoomtheorie en uitvinder van de wet van Dalton. De pedagoog Dalton echter is een hersenschim, een fantasie-product, dat op sommige redactie-bureaux nog schijnt rond te spoken.

Fr. S. R.

DE PLATTELANDSSCHOOL

Een eigen leerplan gevraagd. In Onze Kinderen en hun toekomst klaagde onlangs J. van Mourik, zoon van het land en hoofd van een school, in een artikel over de plattelandsschool : Men gebruikt op de plattelandsschool kalmweg rekenmethoden, welke geheel en al gericht zijn op de eisen voor de stadsschool. Dit geldt eveneens voor de overige leervakken. De dwaze idee, welke nog altijd velen bevangen houdt, dat het onderwijs op de stadsschool, in feite meestal de grote school, beter is dan op het plattelandsschooltje, drijft de samenstellers van het leerplan voor de kleine school er toe, dit gelijkvormig te maken aan het leerplan der eerstgenoemde

school. Het heeft geen zin stads- en plattelandsscholen onderling te vergelijken op het terrein van onderwijsresultaten. Het geven van hetzelfde proefwerk aan stadskinderen en leerlingen van de dorpsschool, teneinde na te gaan, hoe het onderwijs op beide scholen is, zal, naar mijn mening, niet leiden tot betrouwbare gegevens.

Om tot het, voor de plattelandsschool vereiste, resultaat te komen, moet men doorlopend in het oog houden, dat het onderwijs voor deze kinderen dikwijls eindonderwijs is en behoort te voldoen aan de eisen, welke het leven aan deze kinderen zal stellen.

Men moet hierbij m.i. deze weg bewandelen: Het platteland in ons land kan onderscheiden worden in: weidegebied, waar veehouderij hoofdbron van bestaan is, landbouwgebied, met als hoofdbestaansbron het verbouwen van landbouwproducten, gemengd gebied, tuinbouwgebied, ooftstreek, en de overige gebieden als: heidestreek, laagveengebied (turfmakerij), hoogveengebied (turfmakerij).

Bij de samenstelling van het leerplan wordt met deze onderscheiding rekening gehouden. Er moeten op het gebied van de methodiek voor het onderwijs belangrijke hervormingen plaats vinden. Er moet gebroken worden met de idee, dat een rekenmethode goed is voor de stads- èn de plattelandsschool. Er moeten handleidingen verschijnen, welke de omgeving in het centrum der belangstelling plaatsen. Bij een studiereis door België ontdekte ik, dat hièr deze denkbeelden al worden toegepast. België gaat ons op dit terrein voor.

HET ONDERWIJS IN MODERNE TALEN

Mogelijkheden tot vernieuwing. Voor de Vereniging voor Paedagogisch Onderwijs aan de Rijksuniversiteit te Groningen heeft dr. G. Schilperoort, leraar aan de Dalton-H.B.S. te 's-Gravenhage, een lezing gehouden over bovengenoemd onderwerp.

Spreker beperkte zijn onderwerp in hoofdzaak tot de onderbouw, omdat daar de grondslag voor het verdere onderwijs gelegd wordt. Het onderwijs in het Nederlands bleef buiten beschouwing.

De behoefte aan vernieuwing, zeide spr., wordt, althans in beperkte kring, steeds levendiger gevoeld. Het gaat niet goed met het onderwijs in de moderne talen. Het kort geleden verschenen boek van Fr. S. Rombouts: „Waarheen met ons vreemde-talenonderwijs?" is als een alarmkreet. Nederland riskeert de goede reputatie, die het voorheen op het gebied van vreemde-talenonderwijs genoot, te verliezen, als de bakens niet bijtijds verzet worden. Veel meer dan in Nederland, wordt in de omringende landen getracht het talenonderwijs aan te passen aan de nieuwe inzichten op psychologisch en paedagogisch gebied.

De klachten over de onbevredigende resultaten van het Frans zijn vrij algemeen en indien deze voor Duits en vooral voor Engels beter zijn, mag dit niet uitsluitend aan het onderwijs toegeschreven worden. De aangeboren talen-aanleg van de Nederlander richt zich vooral op talen van deze twee landen, waarmede wij in voortdurende intensieve handelsrelatie staan. Vele kooplieden en kantoorbedienden leren deze talen goed beheersen in en door hun beroep. Jaarlijks bekwamen zich duizenden jonge Nederlanders voor de z.g.n. practijkexamens in deze talen. Tot voor kort was de belangstelling voor didactische kwesties in leraarskringen gering. Nu lijkt daarin verandering te komen. De moeilijkheid is echter: Hoe moet deze vernieuwing plaats vinden! De psychologische wetenschap heeft zich ten opzichte van de didactiek van het vreemde-talenonderwijs nog niet voldoende uitgesproken. Men is hoofdzakelijk aangewezen op proefnemingen van practici, welke proefnemingen derhalve vooral een empirisch karakter hebben. Somtijds ondervinden zij hierbij t.o.v. bepaalde onderdelen steun van psychologen, paedagogen of sociologen. Zo wordt thans wel vrij algemeen aanvaard, dat een taal niet alleen een weerspiegeling is van wat er leeft in de geest van het individu, dat de taal gebruikt, maar ook van de geest van een volk. Een taal leren is dus niet het vertalen van woorden en zinnen, maar het zich inleven in die geest. De docent moet hierbij leiding geven.

Hiermede worden twee dingen, die vroeger een zeer vooraanstaande plaats bij het talenonderwijs innamen, n.l. de praescriptieve grammatica en de thema, naar de achtergrond geschoven. Op de voorgrond komt het horen van taal (door middel van de docent en de gramofoon) en het lezen, daarna het spreken en het schrijven. Dit laatste moet zo min mogelijk door vertalen in de vreemde taal

geschieden, maar door dictee's, invuloefeningen, omzettingen, resumé's van gelezen verhalen, opstelletjes, enz. Dit is niet een terugkeer naar de directe methode uit de z.g. Berlitz-periode ; maar wel worden daarvan, en vooral van de Gouin-methode, enkele elementen gebruikt. Een enquête van dr. T. Kuiper te Utrecht, die enige honderden schoolproefwerken naar de aard der fouten onderzocht, bevestigde de hypothesen, die aan deze werkwijze ten grondslag liggen. Zij wordt vooral toegepast door een groep naar vernieuwing zoekende docenten, die daartoe samenwerken en overleg plegen. Een gunstige invloed op de vorming van deze werkgroep is uitgeoefend door de Werkgemeenschap voor vernieuwing van opvoeding en onderwijs, die een onderafdeling is van de New Education Fellowship. Bedoelde docenten zijn voornamelijk werkzaam bij het middelbaar Montessori- en Dalton-onderwijs. Hun werkwijze kan echter ook voor een groot gedeelte bij het gewone klassikale onderwijs in practijk gebracht worden. Het individueel georiënteerde onderwijs dwingt echter de docenten hun didactiek te herzien, het klassikale niet. Daardoor kan het eerstgenoemde richting geven voor het laatstgenoemde. Het dwingt de docenten er toe, omdat dit onderwijs, meer dan het gewone, gebaseerd is op de zelfwerkzaamheid der leerlingen en deze niet of slechts gebrekkig in werking treedt, wanneer er van de leerlingen dingen verlangd worden, die tegen hun natuur ingaan.

Dingen die doen denken

De „bovenkerkelijke gemeenschap" — waarnaar vele modernen zoeken — behoeft niet meer uitgevonden te worden : het Katholicisme is die „bovenkerkelijke gemeenschap", wanneer met dit woord-en-gedachten-monster dan al gebruiken wil. In de verschillende godsdiensten bestaat niet één gedachte of levensopvatting, die wel met het Evangelie overeenstemt, maar niet in de geloofs- of zedenleer der Katholieke Kerk is vervat, en geen stuk blijkt te zijn van onze geloofspraktijk. Ja, er is werkelijk géén religieuse w a a r h e i d, of ze nu gevonden wordt bij Mohammedanen, Brahmanen, Sjintoïsten of Boeddhisten (want ook bij hen is niet alles dwaling), waarop wij niet met streng katholieke rechtzinnigheid „ja" kunnen zeggen. Het Katholicisme is de volheid van alle waarheid, het belijden van iedere waarheid en de liefde tot iedere waarheid. In elke waarheid, al zou ze nòg zo dicht door dor gesteente omgeven zijn, ziet, erkent en bemint de „dochter van God" het zaad van God. De daadwerkelijke breedheid, volheid en katholiciteit van ons geloof is zó opvallend, dat niet-katholieke denkers deze alleen menen te kunnen verklaren, door het Katholicisme voor een religieus syncretisme aan te zien, een mixtum compositum uit alle mogelijke bestanddelen : heidense, joodse, oud-christelijke, Assyrische, Egyptische, Indische, Griekse en Romeinse. Het moet dan toch een kunststuk genoemd worden, dit alles zo dooreen te mengen, dat hieruit het meest systematische leersysteem der wereld kon ontstaan, zo zeer één geheel vormend, dat het er uitziet als een boom, die organisch en schoon uit één wortel is opgegroeid.

EMIL FIEDLER.

Alles wijst er op, dat de wil tot begrijpen, ook van tegenstanders, in onze socialistische kringen stellig toeneemt. Zo hebben onze geestelijke voorposten al lang ontdekt, dat er vele Christelijke waarheden zijn, die niet alleen in het socialistische denk- en gevoelssysteem zeer goed passen, maar waarheden die zullen moeten worden erkend, omdat ontkenning daarvan èn voor het individu èn voor de gemeenschap schadelijk zou zijn. En bij deze verkenningstochten op opvoedkundig terrein komen we dan anderen tegen, tegen wie we zeggen : „Gut, u ook hier, ik wist niet, dat we op dit algemene geestelijk terrein elkaar zouden kunnen verstaan". En dat is dan van weerskanten een meevaller.

G. VAN VEEN.

MAARTEN VAN WISCH

Jaren om nooit te vergeten. St. Gregoriushuis, Utrecht. Gebonden f 1.50.

Die „Jaren om nooit te vergeten" vergeet men ook niet meer als men dit zeer suggestief geschreven boek gelezen heeft. Aangrijpend worden hier geschetst de aanleiding tot den groten wereldoorlog, de gebeurtenissen die in Nederland elkaar opvolgen, en vooral de ellende die er geleden werd. Dit alles wordt aanschouwelijk voorgesteld door de beschrijving van een katholiek huisgezin uit den Achterhoek, dat heel die ellende heeft meegemaakt. Het „Pro Pace"-streven van den goed georiënteerden schrijver blijkt er duidelijk uit, maar nog meer zijn geprononceerde afkeer van den oorlog.

De zeer mooie illustraties van Frans van Noorden verhogen de attractie van het boek.

Ik zou het werkje in handen wensen van jongens en meisjes van ongeveer 15 jaar, voor wie het ook geschreven blijkt.

Stempel. Keurraad voor Roomse Jeugdlectuur.

UITERWAAL, KENTER, NIJSEN

Als het examen nadert, drie deeltjes: **Frans, Duits, Engels,** elk f 0.95. Uitgave: Van Putten en Oortmeyer, Alkmaar.

Thema's, thema's, met vertaalde woorden en notities. Drie kwart vertalen **in** en één kwart vertalen **uit** de vreemde taal. De titel der boekjes zei het trouwens al: het examen kraait hier koning. Voor hun doel zijn de boekjes heel geschikt; de vraag is maar, of het doel deugt. Wij menen van niet, zoals we in onze studie „Waarheen met ons vreemde-talenonderwijs" in den brede hebben uiteengezet. Fr. S. R.

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK

Statistiek der Vrije Jeugdvorming 1937. Uitgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek, afd. Onderwijsstatistiek, Oostduinlaan 2, 's-Gravenhage.

De prijs van deze publicatie, die een overzicht geeft van het jeugdwerk van alle richtingen, bedraagt 45 ct. Te bestellen aan het zoëven vermelde adres; de toezending volgt dan onder rembours. Indien men het verschuldigde bedrag bij vooruitbetaling wenst te voldoen, kan dit geschieden door storting op postgiro-rekening no. 39500 ten name van de „Dienst der Nederlandse Staatscourant" te 's-Gravenhage. Bij de bestelling dient dan te worden aangetekend, dat het verschuldigde bedrag reeds gegireerd is.

J. LAMMERTSE Lz.

Het Protestantisme I Zijn oorsprong (in de serie „Waarheid en Leven onder red. van Prof. Verhaar). P. Brand, Hilversum. Prijs f 0.95.

Dit deeltje — in ontwerp het eerste van een achttal over hetzelfde onderwerp, het Protestantisme — bespreekt na een inleidend hoofdstuk over „de Kerk in de branding": „Het optreden van Luther" en „Het optreden van Calvijn". De schrijver, die door zijn speciaalstudie het Protestantisme bizonder goed kent — zijn opleiding was reeds grotendeels voltooid, vóór hij Katholiek werd — lijkt wel de geschikte persoon om dit onderwerp te behandelen. Voor een kritische beschouwing is dit blad niet de aangewezen plaats. G. R.

A. M. ELDAR (ANNA FLES)

Spreken en zingen, 23e druk, bewerkt door Willemien Brom-Struick. Uitgave van D. Mijs te Tiel.

„Eldar" doet het nog steeds en zal het nog wel langer blijven doen, doordat het boek telkens weer vernieuwd te voorschijn treedt, dank zij de zorg van deskundige handen: het is en blijft hèt boek op zijn terrein, d.w.z. voor de verzorging van stem, spraak en zang. F. E.

J. CRASSET S. J.

Methode van overweging en Nieuwe vorm van overwegingen, vertaald door Stanislas. Uitgegeven door de „Bode van het H. Hart" te Aken (Belg. Limburg). Prijs f 0.55.

Pater Crasset was onder de regering van Lodewijk XVI bestuurder der Herencongregatie in de Jezuïetenresidentie te Parijs en behoort tot de meest gevierde ascetische schrijvers uit het klassieke tijdvak der Franse letterkunde. Dit kleine, maar inhoudrijke boekje is te rekenen tot het allerbeste wat

over het inwendig gebed geschreven werd en dient in geen enkele priesterbibliotheek, seminarie of klooster te ontbreken. G. de W.

P. BENED. QUIENEN, Minderbroeder

Oefenschool der volmaakte kristelijk-religieuse zuiverheid, vrij naar het Frans. Uitgave van S. Franciscusdrukkerij te Mechelen. Prijs f 1.—. Hilarion Thans O. F. M. schreef een voorwoord voor dit werkje, waarin hij zegt: „Dezelfde bescheiden leidsman die onze Vlaamse kloosterzusters de gewaardeerde dienst bewees te haren gerieve twee uitmuntende Franse werkjes over de Nederigheid en de Gehoorzaamheid te vertalen, biedt haar een derde werkje aan over de kuisheid. Behalve persoonlijke studie en ervaring bezorgde de schrijver ons het beste van wat hij vond bij gezaghebbende leraars. Voor kloosterlingen en vrome personen in de wereld. G. de W.

F. W. HILDEBRAND

Een honderdtal examenopgaven Frans-Nederlands, voor gymnasia, H. B. Scholen, kweekscholen en candidaten voor de Akte Frans L.O. Wolters, Groningen. Prijs f 1.25 en 1.50.
Al deze opgaven hebben al eens dienst gedaan en daarmee haar meerdere of mindere bruikbaarheid bewezen. S.

JUUL DEROO

De natuurlijke historie op de L. S. bij J. Pijck, Torhout.
Dit boekje is een aflevering van de Opvoedkundige Brochurenreeks van de Studiekringen van het Christen Onderwijzersverbond. Onze Belgische collega's wordt hier een practisch werkje geschonken, fris van opvatting en degelijk van samenstelling. Ook voor Nederland is het een waardevol brochuurtje. Ieder onderwijzer, die de natuurlijke historie moet onderwijzen, zal er of nieuwe gezichtspunten of nieuwe practische wenken in ontmoeten.
De schrijver streeft, zonder overdreven eisen te stellen, naar een gezonde methode voor het biologisch onderwijs in de lagere school. Zijn doelstelling is Katholiek, de stof biologisch waar en zijn behandeling steunt op psychologisch goed gefundeerde methodische beginselen.
Wij zouden ieder onderwijzer, die natuurleer moet geven, het bestuderen van dit boekje willen aanbevelen. Mocht hij, om practische omstandigheden, ook al niet in staat zijn alle wenken van de schrijver op te volgen, de geest, die uit het werkje spreekt, zal zijn werkwijze beïnvloeden en daardoor zijn onderwijs ten goede komen. Fr. V.

ARTHUR VAN HOOF

Meer algemene cultuur bij onze industriejeugd. Drukkerij der Vak- en Nijverheidsschool, Turnhout (België). 1.50 fr.
Weer een bijdrage van de bekende Belgische industriepedagoog en lager-onderwijsinspecteur Arthur van Hoof. P. Vlaemminck leidt ze in o.a. met deze woorden: „Wie, evenals deze baanbreker, met opvoederszin bezield, de groeiende industriejeugd kent en liefheeft, kan niet dan het gekozen onderwerp als een levensvraagstuk beschouwen, omdat het de snaren roert van het b i l l i j k e, waar het mensenkinderen geldt; van het h u m a n e waar natuurkrachten en materiaalverzameling al te vaak overheersend lijken; van het g e e s t e l i j k e, dat de arbeid heiligt, waar een gezonde levensbeschouwing hem verheft en verinnerlijkt. Ik wens de geachte schrijver goed heil met zijn baanbrekende taak op weg naar de „a r b e i d e r s h u m a n i o r a". R.

Broeder AMBROSIUS

Ik leer lezen, globaal-leesmethode: Handleiding à f 0.75 met zes boekjes van 30 tot 60 ct. J. Muusses, Purmerend.
Eenvoud is het hoofdkenmerk van deze methode. De hele inhoud van het eerste boekje bestaat uit de volgende zinnetjes, die telkens terugkeren, als geheel en in stukken: „Ik zit in de kerk. De priester doet de H. Mis. Ik bid uit mijn boekje. De H. Mis is uit. Ik ga weg. Ik maak een kruis. Ik ben al thuis. Moe geeft mij een boterham. Ik krijg ook een ei. Ik neem mijn doos. Ik zeg: dag moe. Ik ga naar school". — De illustraties zijn van Corry van Aalst. Aan het handleidinkje verleende Dr. Br. Denys uit Oostakker zijn medewerking. Daar het materiaal zo sober is, zal de onderwijzer(es) heel wat hebben aan te vullen.
G. G.

LÜCKER-LINDEMAN

Onze Patroonheiligen, een serie heiligenprentjes. Prijs per stuk 3½ ct. Bij getallen minder. N.V. Boekdrukkerij „Helmond" te Helmond.
Een serie heiligenprentjes naar aquarellen van Genia Lücker. Voorlopig zijn het er tien: 1 H. Maagd Maria, 2 H. Moeder Anna, 3 H. Elis. v. Thüringen, 4 H. Cecilia, 5 H. Agnes, 6 H. Theresia, 7 H. Joseph, 8 H. Petrus, 9 H. Johannes, 10 H. Franc. van Assisië. De prentjes zijn uitgevoerd op zwaar kunstdrukpapier in heldere driekleurendruk, met op de achterzijde de verschillende gebedjes tot de Patroonheilige van de bekende schrijfster Cor Lindeman. R.